

עליו דבר תורה ואפילו הכי אמרין בפרק כל הכשר כפינפא דאימלאה בה כישרא בי די אמי וטברה ואמאי וליעביד לה הגעלה ואפשר דכין דבעיא הגעלה תלמא זימני לא משהי לה דילמא פשע בה בינתיים ותדע דאי לא לישויה ויחזירנה לכשנותרת וככולי עלמא, אלא מפני שטרח הוא לו ואינו מצוי חשש שמא יפשע וישתמש בה בינתיים, וכלי חרס יש לו הכשר בתחזות כבשונות לפי שהיסקי מרובה עד שיעצמות ניתנות ממנו, והוא הדין למי שמשק אותו מבפנים היטב אלא שאסור לעשות כן דחוששין שמא חס עליו שיהיה לו בהזרות כבשונות אינו יוצא מיד דופנו. דגרסינן בנביחם פרק דם. חטאת שניתנו גמי ואינא נמי בפרק כל שעה: והוא תנורא דטחו בה, טחוי אסר רבה בר אהילאי למיכלה לריפמא אפילו במליחא דילמא אתי למיכלה ככותמא. פורוש אפילו הפת שאפה בו לאותו שהתמק התנו, דקסבר שאין כלי חרס יוצא מיד דופנו לעולם ואפילו על ידי היסקי. ורבותינייה מהא דתניא אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה עד שיוסק את התנור. תיובתא דרבה בר אהילאי תיובתא. ואמרין גמי וכו' מאחר דאיתתוב רבה בר אהילאי אמאי אמר רב קידרות בפסח ישברו ופרקינן אמרי רב מנאי לה להחייא בתנור של מתכת. ואביעית אימא לעולם כשל חרס זה היסקו מבפנים וזהו היסקו מבחוץ ונעבדי ליה היסקי מבפנים קדירות חייש עלייהו דילמא מיתברי הילכך. האי כוביא היסקו מבחוץ הוא ואסור. ואלא קדירות ישברו וההירגוהו לכבשונות כלומר קדירות של מקדש שבישל בהן חטאת ושאר קדשים אמאי ישברו. ופריק לפי שאין

שאל

בית הקצר

שער רביעי

תורת הבית

בית רביעי

שאין להם עיקר בתורה כתרומה חלה בחוצה לאין וכן ביטולי עבדים. אבל שאו איסורים של דבריהם החמידי בהם כשל תורה. וראוי לחוש שלא להקל בהן. כלי שבלע היית כשפוד או קדירה שבישל בה בשו ואחר כך בישל בה דגים או ירקות וכו'. בזה תוחד לבשל בהן

עליו דבר תורה ואפילו הכי אמרין בפרק כל הכשר כפינפא דאימלאה בה כישרא בי די אמי וטברה ואמאי וליעביד לה הגעלה ואפשר דכין דבעיא הגעלה תלמא זימני לא משהי לה דילמא פשע בה בינתיים. ותדע דאי לא לישויה ויחזירנה לכשנותרת וככולי עלמא, אלא מפני שטרח הוא לו ואינו מצוי חשש שמא יפשע וישתמש בה בינתיים, וכלי חרס יש לו הכשר בתחזות כבשונות לפי שהיסקי מרובה עד שיעצמות ניתנות ממנו, והוא הדין למי שמשק אותו מבפנים היטב אלא שאסור לעשות כן דחוששין שמא חס עליו שיהיה לו בהזרות כבשונות אינו יוצא מיד דופנו. דגרסינן בנביחם פרק דם. חטאת שניתנו גמי ואינא נמי בפרק כל שעה: והוא תנורא דטחו בה, טחוי אסר רבה בר אהילאי למיכלה לריפמא אפילו במליחא דילמא אתי למיכלה ככותמא. פורוש אפילו הפת שאפה בו לאותו שהתמק התנו, דקסבר שאין כלי חרס יוצא מיד דופנו לעולם ואפילו על ידי היסקי. ורבותינייה מהא דתניא אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה עד שיוסק את התנור. תיובתא דרבה בר אהילאי תיובתא. ואמרין גמי וכו' מאחר דאיתתוב רבה בר אהילאי אמאי אמר רב קידרות בפסח ישברו ופרקינן אמרי רב מנאי לה להחייא בתנור של מתכת. ואביעית אימא לעולם כשל חרס זה היסקו מבפנים וזהו היסקו מבחוץ ונעבדי ליה היסקי מבפנים קדירות חייש עלייהו דילמא מיתברי הילכך. האי כוביא היסקו מבחוץ הוא ואסור. ואלא קדירות ישברו וההירגוהו לכבשונות כלומר קדירות של מקדש שבישל בהן חטאת ושאר קדשים אמאי ישברו. ופריק לפי שאין

משמרת הבית

ברכת הבית

עוד שם עוד

אמר הכותב

עוד שם עוד כתיב חרס יש לו הכשר כהחזרת כבשונות ע"כ. והיו יודע דהחזרת כבשונות. אינו הכשר כהגעלה בכלי מתכות דהם להפליט מה שבלע אבל ליבון בשום מקום אינו מפליט כל איסור שבו אלא כליו הוא שהוא מכלה איסור שבתוכו ולפיכך הוא הכשר תפקיד לן מילת דאלו שפור מחכת דקיימא לן חס נשתמט חס כלי ונשתמש בו איסור במקצתו הרי פולט נאסר כאלו נשתמט חס כולו וכשאן להכשירו בליבון לא די לו ללבן עד כדי אותו מקצת שנשתמש בו באיסור לפי שאין הלבון מפלט בלעו אלא מכלה וכשמכלה עד כדי אותו מקצת לא די לו בכך שפינפא להשתמש בו בהיותו יפלוט אסור על ידי אותו מקצת שלא הוכשר שהרי חס מקצתו חס כלי ולא די לו אלא בליבון כלו אבל בקדירה של מתכת שנשתמט בה איסור במקצתה די לו בהכשר הגעלה עד כדי אותו מקצת והגעלה הכשר פליטה היא ובבולעו כן פולטו וכבר פלט כל שבישל ואעפ"י שמפעפעת הבליעה על ידי הלחות ביותר מקרי שיעור חתשמש כן עכשיו בהגיעה על ידי הלחות פולט הכל. ואעפ"י שאסור ברכים לענין מרייקה ושטיפה דאם נשתמש בכלי במקצת צריך מרייקה ושטיפה בכלו והיא לענין קדשים היא אבל לחולין כלל גדול בדבריו כבולעו כן פולטו ואף בקדשים לא נאמר אלא לאחר שנעשה נותר אבל קודם לכן די לו מקודם לכלי במשתמש בו כשיעור ראשון כראמרין עלה בעיני כל יום ויום נעשה גיעול לחברו מהו להיות להאי דינא אלא להיותו בהיותו כגון קדשים קודם זמן איסורין קודם שנעשו נותר וכגון כשר חבלב בקדושה של מהכת שבישל בה כשר וחזר ובשל בה ירק דמותו לבשל בה חלב אבל לא בדברים האסורין. וכן העלה ביה המחבר, אבל שאר דינין שכתבנו לא נתבאר בדבריך. ומכל מקום שמענו מהחז"ל דכל יום ויום נעשה גיעול לחברו ולא חיישינן ליצירתו דחד זימנא דהא בעלמא בעינן גנפא.

חטאת דאמרין אחר קדשי קדשים ואחד קדשים קלים טענין מרייקה ושטיפה כדברי ר' יחזקיה ואחא למעוטי תרומה, ואמרין תרומה לא בניא מרייקה ושטיפה ותניא קדירה שבישל בה כשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בתוך טעם ופרק רבא לא צריכא אלא לזאמר מר בישראל בהקצת כלי שטון מרייקה ושטיפה כל הכלי לא עריך. אי משום הוא דילמא לא אירי: דהתם אפשר לדוקא בכשר בחלב ובתרומה דבלע וחיידא ובשר חלבב וחיידא ובשר איסור כשר חלבב. וכתרומה גמי אעפ"י דמעיקרא אסורה לזרים ודי הגעלה אותו מקצת הכלי שבישל בו שוב ראוי לחלו עניו שם איסור כשר חלבב. וכתרומה גמי אעפ"י דמעיקרא אסורה לזרים כותליהם. ודוקא כל שאין בה נתינת טעם, וכמו שאמר במורה שפיה מקצה חלה ובלע להחזיר ולבטלה לכתחילה כמה שאין דרך להקפיד כליים ומלקט. אבל בשאר איסורין גמורין נכבלי וכיוצא בה אני אומר בשל במקצת כלי שצריך להגעיל כל הכלי לפי שהאור מהלך חתך אותו מקצת שמבשל בו רחם מקצתו שהאיסור בו חס כולו ועל ידי הביטול הוטרב מתכבשל ומתפשט ונבלע קצתו למעלה ואפשר דמשום הכי אמר בסניני דפסחא מנעיל ליה ולקוחיהו ברוחזין לפי שהסנינין מתשמשין בהם בדברים הרטובים וישעו בהם. מרק והבליע דחמץ בפסח אסור הוא כשאר איסורין. ומיהו אפילו נשתמש בסנין בחמץ המזין ואמר רב אישי דפורולוה בנורא וקנייהו ברוחזין אף לכשתחמץ לומר דמקצת הסנין שבתוך הקנה בולע רחם מקצתו חס כולו אמרין ושמעל ידי הרטוב מתפשט ובלע. הכל אפילו הכי אפשר דאותו בליע דפורולא דתוך הקנה נפלט מחמת ליבון של סנין שחזק לקחא ועם הגעלה שמוגעלו עוד דיו לו ועוד שאינו משתמש במצה

במקצתו שבתוך הקנה:

בנדון הגעלת תנור חשמלי

סימן ס

כפסטר"ל ופלורין אפילו לא הוסק יפה כדי הכרת קליפת
מכני, שברי רגילין לחזור ולחממו כשרגלים לחזור ולפנות,
ונאמרו כעלוב כן פולגן, כי הוכח דפני אן בסקת חנוך,
אפי' דיוע ל"א טולי חלו כמה חזק לכשמות, וכפוע
יכד בלד"ר ד"ר מוטומ"ם גבי קטנות ולני שני כעלוב
כן פולגן, ומכל מקום אני מקנה עלי מנה לני דעלוב
כעלעות כן פולגן כעלעות, לא דמי דכסני יס לני דעלוב
דכעלעות כמות כמות דכסני מה כמות כמות כמות כמות
ככל מלח לומר דעלוב כן פולגן, ומו דכותרת כל
דמי, ועוד שאין מלח שממית מעל לניסוי, ועוד שאין
מוגה, ושלמו ללמנה דווי ר"י, ולמרה שבעה לא כ"י
מוגה ברוס, והיו אופים ממת ממת כמות כמות כמות
פלורין, אך כ"י מסויקין כדך כאופין, וכן מוכרין בבית
דכיו מחיר זקוני, וצבית מרת מרת כמות כמות כמות
שלמה, ויש ממירין לחוק שני, ובינו דוקה של מרת,
למנה פקטי כלבון קנת דשכיו דפקטי, כלל מרת מרת
אש דודי ר"מ, כ"י ממומיר ללצה פד שמלדים, וישלון
יכול להאזין, כי כעלכות אינה יכול להאזין, כמו
המלח, כ"י ממות כשעיר מלומת גמול, ולא נוע
לי אס עפי' דודי עשה, או עפי' צעלה כחשון כ"י
אכרס, ש"י רגול כמותות, א"י למחלה כלל דוינד
לא, ורגילת כל מקום שממלת אשה למחלה פלורין
או פסטר"ל, ולא משל מה אשו מחויר, ולא לניסוי
אלה כדך כמסויקין, ולני דעמי שר"מ כ"י ממומיר מיימי
כעלוב דכרי מפני דכיו, אך צעד שאין יודע סמנין
אכרסו ועל ערות צות גודו כדור עכ"ל, ומחמי מיימי
אלו נועה כדן שכוכה ברמ"ל (וי"ד סי' ק"ח סי' א')
דכ"ה אחר זה אין לחוש עיי"ש, והוכח ג"כ כמות מלח
(כלל ל"ה ו"א דין ר"ל) ובמחנה יקד ככד שס למין של
יוקשה מכ"ל, על דין כמחול (באו"ח סי' מ"א סי'
ט"ו) כ"ל עיי"ש, וא"ר שרי"ה מה דלחמן לוד"ה, ולח
שכח אופה כמה עמו ליתרה, כלל עיי"ש ממה דכ"ה
במד מהני עממי מטעם כעלוב כן פולגן, ומיירי לעין
לניסוי, ש"מ דלף כעלוב ס"ל דמתי הככני, חף אס חן
לעלות נחזין, ודך שרי' כחיות כככבר כשעיר שרי'
כשנת כליסור, ומדמה לגמרי לניסוי להגעה כוז כ"ל,
אל למעשה מיוון ל"י, דיוע מש"כ כמסקום, ולון לסמוך
על המדור כחיה פוסק ליתרה ציורף אינה עממי,
להחיר חף כופל ולא תפס, דך אינה מכה, ד"ל דמי
כונותו להחיר, דך אס יש כל כדרי היתרה, ועוד דמי
כ"י מלח ר"ת, דכיה ממחיר כלבון, ומסוק אס
כ"י כן דמי כר"מ כ"ל, חמס כ"י, שמעין אינה
קלה, ולון לניסוי שרי' מלח ממת, ודך כשעיר מלומת
גמול סג' חז' ג"כ יכול להיות לו לעור כרבה עממי,
כלל גם כוז לא נחזר, אס ס"ל כן כלל פעם, או דך
כמון דודי ש"מ שס גם לודים מלח, וש"י מש"כ כ"י
שלמה ועכ"ל (ח"א סי' ז"א) וצמתי מלח"ס (ח"א סי'

ג"ה יום א' שמיני י"ט אדר ב' תשי"ט לפ"ק ממשחת יצ"ו.
שוכמ"ס לכבוד ידידי הרב הגאון וכו' מוה"ר
אברהם רפפורט שליט"א, דיין דק"ק לונדון
יצ"ו.
אחש"ת בירדות נאמנה.

ג"ה הגיעני בצירוף מגילה עפה בבירור
הלכה למעשה, בנדון תנור חשמלי מיוחד
לאפיית חרות (ביסקוויטים). שתכונת
מעשהו שקבוע ועובר בו הלך ושוב טס
ארוך של מתכת דק שעלי' נאפות חרות.
ומפני שאופים עלי' גם חרות שיש בהם
תערובת שמן אסור, צריך להכשירן לאפיית
חרות כשרות. אבל א"א ללבנו עד שיהיו
נצוצות נחזין ממנו, אם מפני שמדת החום
לאפי' היא תמיד מוגבלת ומבוטת במבונת
מידה, שלא להוסיף עלי', כנהוג בתנורים
אלה, אם די ללבנו ליבון קל, ובמדת חום
גדולה הרבה מזו שאופין בו, או לא.

76

הנהגה פ"ה בלח"ק צביוול כלבו ז' כ"טע מש"כ
ופוסקום, אס כלבון דין כמו כעלוב
כמותין, ולמירין דלפי השמיון כן כפס"ק, כן כלבון
לרין להיות משקך דין, רק כפי מרת כמות שמממיו
בו ע"י האור, או דעלוב לא נמו כדכרי לשועירין, וכל
שמממיו ע"י האור צל אולע משקך, לרין לניסוי של
מילות נחזין ממנו, ודי י"ל דח"י צעם כלבון, אס כ"י
מטעם שמממיו כבישל כלוב, כמו פעולה כהנ"ל ברותין,
או שכוף משום שורף ומכלה אח כליסור כלוב, ומסוק
דגם כלבון מעיקר דין, כעלוב כן פולגן, ואס אפי' לשער
ולקטופ דודלות, מרת כמות שמממיו כ"י כ"י, סג'
כוז כלבון קל, כמות יתיר גדול מזה שמממיו כ"י, ולפי
אוסור כלוב, ולא כעפמ"א (באו"ח סי' מ"א סק"ל)
כמד כוז דלוחה (סס פני' ט"ו), דכסוי על כרל שמממיו
אוחו על הכררה כעלפית על הכריה לרין לניסוי, ופי'
כעמם משום דרוכ פעמים נוגע לניסוי כחזר, ע"י כמד
כעמ"א, אפי' דיועם כלון לעלות במתח וכו' זה, ואפי'
דכעלוב כן פולגן, וש"י שפוד ורסקול דיש לעור שממ
כלעות נחזין, מ"מ כ"י למו מטעם געל כולל דך שורף
כעין, וכל שאין לעלות חן שורף עיי"ש, כ"י דמפרט
דכרי דגם כעלכות כלל כמות שאין לעלות נחזין, כעין
לכשור לניסוי כעלעות נחזין ממנו, ולפי מה שצ"ה כ"י
מש"כ ופוסקום כעלכות ע"י כעמ"א, ודברי כעמ"א וילחוס
כלמח מדברי כעמ"א ע"י כ"י כ"י עיי"ש.

77

הנהגה פ"ה בלח"ק צביוול כלבו ז' כ"טע מש"כ
ופוסקום, אס כלבון דין כמו כעלוב
כמותין, ולמירין דלפי השמיון כן כפס"ק, כן כלבון
לרין להיות משקך דין, רק כפי מרת כמות שמממיו
בו ע"י האור, או דעלוב לא נמו כדכרי לשועירין, וכל
שמממיו ע"י האור צל אולע משקך, לרין לניסוי של
מילות נחזין ממנו, ודי י"ל דח"י צעם כלבון, אס כ"י
מטעם שמממיו כבישל כלוב, כמו פעולה כהנ"ל ברותין,
או שכוף משום שורף ומכלה אח כליסור כלוב, ומסוק
דגם כלבון מעיקר דין, כעלוב כן פולגן, ואס אפי' לשער
ולקטופ דודלות, מרת כמות שמממיו כ"י כ"י, סג'
כוז כלבון קל, כמות יתיר גדול מזה שמממיו כ"י, ולפי
אוסור כלוב, ולא כעפמ"א (באו"ח סי' מ"א סק"ל)
כמד כוז דלוחה (סס פני' ט"ו), דכסוי על כרל שמממיו
אוחו על הכררה כעלפית על הכריה לרין לניסוי, ופי'
כעמם משום דרוכ פעמים נוגע לניסוי כחזר, ע"י כמד
כעמ"א, אפי' דיועם כלון לעלות במתח וכו' זה, ואפי'
דכעלוב כן פולגן, וש"י שפוד ורסקול דיש לעור שממ
כלעות נחזין, מ"מ כ"י למו מטעם געל כולל דך שורף
כעין, וכל שאין לעלות חן שורף עיי"ש, כ"י דמפרט
דכרי דגם כעלכות כלל כמות שאין לעלות נחזין, כעין
לכשור לניסוי כעלעות נחזין ממנו, ולפי מה שצ"ה כ"י
מש"כ ופוסקום כעלכות ע"י כעמ"א, ודברי כעמ"א וילחוס
כלמח מדברי כעמ"א ע"י כ"י כ"י עיי"ש.

אגמם נלחכ כיון דלכדורו דמי, ודבר זה טעו
כעמם כלבון, אס כ"י משום שורף כעלוב,
או מטעם שמממיו כעלוב, מלל לו דמי מדברי כעמ"א,
דכ"י כוז (סס פני' מ"א סק"ל), דעל כן לרין
דוקה לעלות נחזין, חף דעלוב כלון לעלות נחזין, כ"י
משום דעמם לניסוי למו מטעם געל כולל, דך שורף כעין

אומות וגם להגות אחר כך, וזאתו הן השב שמישו עיי האור ע"ל, כדי דדבר זה פלי פלוגתה הפוסקים, וכליו דכחו ס"ל. ודמיון גס גליון כולו כן פולטו, ואל יחיות המנומות צבא, רק כמו שבי שמת גלית האיסור, דברי השמימות לומר, דלף להמתירם ל"מ הגעה, וע"כ נהגו לקנות חדשי, ומעט דכוי השמישו עיי האור, וקח לא סמכין על כל דמתן כוי יסוד גלע, מ"מ י"ל דמהי לחמתו ברב צמור, ע"כ שייך שייך כולו כן פולטו, והבגמיי ותי' סודרים דלא מהי כלל, אירי לקנות חדשי, וביינו משום דכל עיי האור, ולי"ל לגבוי שובי, גולות מחוץ, דכל על טן היל, וכמנאלי צר"כ שכל שמי' (טס סעי' י"ט), ולכליל למעשה פסק ש"י' שם בהמתירם, וכ"פ הרמ"א (יו"ד סי' ק"ח סעי' ג') ועיי"ש שייך (ס"ק כ') ופתי"א שם, והכל שמישו של מרדכי היל צמור גרף, כמנאר צמ"א (פ"ק ס"א) ו"ל ממו כמי' צמ"א (פ"ק כ"א), וקח דמחוי חס שאלות מחוץ און גולות מחוץ, דבי' נטרף או כיון שביח על טן, לפי"כ ממחירין להכליל ל"מ השמישו כן כמנאו בהשעור של השמימות, ולי' דכל דכדעיו כ"ל, ואלו משום דכ"פ צעיון שובי, יצוון קל שבת פטרף, וגם כשעור של מחש' אפשר שכל טן, וצמ"א צמ"א שם, דמחיר של מחש' צעו יצוון כח צמ"א שמיני שמואל (ס') קפ"ו ו"ל ס"ק כ"א, וי"ל צוונאו רק יצוון כל שקל נטרף עיי"ש, ותי"ע.

→

(ה) אגוד חס כלו לכל זה, שוב שפיר דקו דברי כ"ח, שביח מדיו מרדכי (יו"ד ס"א), ודבר מרדכי של החוס' (צ"ח דס"ו דס"ו ע"כ), דמחיר להשמת מרדכי של טכ"ס כלעוד השמונות של אוסור, פסיה חיה צח וחול, שרי טכ"ס לא ימע לו לשנת מרדכי חדש כל פט שפטר עלי' על אוסור וביח דלא אפשר לא גזרו שאיבה צח יומח אטו צח יומח, וצ"ח שם כתב, "כ"כ הוטר לשרף להשמת צב להמתיר", ועל כה"ד דלא דמי למח דוחף (שם צ"ח ק"כ סעי' ז') ו"ל דאסור לומר לעב"ס שכל לי ירקו בקיורת, דכח אפשר בהגעה און צעיון אחר, ולי"כ בגוון דיון למי, דמחירי צמ"א של כריס, ביכ"א ד"א לגבן חס כמס צמחוד עד שובי גולות מחוץ, כלויו צן יומח סוי לגבוי עד כמה שאפשר עת"ל, והכל הכס שבע"ז, שם כסברי סברת החוס', שברי קו קיוון פת טכ"ס ואון להס אלא מרדכי אחס שמוילוי עלי' איסור ולי אפשר להוכיח מזה, וי"ל דוקא צמ"א עיי"ש, דכוי מיי נפש ועל פת מיי, האדס, דמכ"ע הקילו צמ"א טכ"ס יומח מציול טכ"ס כמנאר גירושמו והוב"א ש"ך (ס') ק"כ סק"ל), ע"כ נקרא לא אפשר גס לעיון ד"ל, אבל לא כמקום אחר, וכמנאר צמ"א כח סופר (א"ח) ס' פ"י), צונג נאלח לקוש, וצ"ח בהרש"א של גרף, ולי"ל להגותי הפוסקים על יתקלקל, ומ"מ כמחיר גס כלויו צן יומח, מעט דברי ש"ע (צ"ח ק"כ) כ"ל, דמ"מ י"ל דגם מרדכי (ביסקוויעוים) כוי ככלל פת, לפי כמנאר שם (ס') ק"כ ס"א), ירון דחס קנע עייה מרדכי כמנאר דיעס כמס ממש עיי"ש.

(ו) והדיות צוח אופי, מה שיש לעיור כמנאר דברי הפוסקים (שם צ"ח), דמחיר של יתאל עגמו אסור, אף כלויו צן יומח, דכח כפר וודע מה שביח המחת יעקב (כלל פ"ה ס"ק ס"ד) שם השנה נחלל יעקב, ד"כ שם חכמי ווייל, דכלי מחס דלרף שצ"ח, יש להחיר כלי אויו צן יומח, דכוי כדעיה, וכו' האריך להשיג פ"ז ממה סוגיות כ"ש"ס, ועי' כ"ח

כ"ל, (אמנם י"ע דברי גס בהגלה אחס כללו (כ' פסח) ד"ח העטש משום שהיטס כרוחמן כן כמו שם שארף, ודמיס נגוסים צמי לטרף ולחד כל מה צלוע צמ"ח עיי"ש, ומ"מ פשוט צ"ס ופוסקים בהגלה דכשמישו כן כשמי' וי"ש), כוי שוב דמי כ"ח לפלגתה הפוסקים, חס יש למק בין הגעה לגיון כבכר מקח הכלי, דשימת הר"א (צדק ביח) שביח כ"ל (צ"ח) ס' ק"כ סק"ל) למק צ"ח, דכעגלה אמרין דלס לשמת צמ"ח רק צמ"ח כלי, מהי כבכר ג"כ צמ"ח מקח לגד, משום דצולעו כן פולטו, חל גליון שאינו מליע כל אוסור שבו, רק כלוי היל שמהל אוסור צמ"ח, י"מ כבכר מקח, משום שאינו מכלה רק כלוע צמ"ח שמוילי מקח, עיי"ש, חלל הכש"ל כמחיר ביח חלק צ"ח, דלא שאינו אן צין הגעה לגיון, חלל שמוילן צין אוסור גלע, דלא דיון בהגלה וצין גליון, אירי כמנאר מקחו, וכן דעת המ"א (צ"ח ק"כ סק"ל), דלף גליון מהי ככר מקחו, וסמכו על זה למעשה צמ"ח דוחף דלי"ל צעיון אחר, צמ"א אצ"י אר"ס (האר"ס ס' ס"ב) וצמ"א מרדכי"ס (ר"ע ס' רע"ז), ואף שטרפו שם ג"כ מה שס"ל לררר פוסקים, דמתן מקרי יסוד צלע, י"ל דוח רק משום וצ"ח פוסקים ס"ל, דגם כעגלה אירי כעגלה כעלו וצ"ח פוסקים ס"ל, ד"ס למחור להכליל עיי"ש, ולי"כ צונג גולות דיון שפיר י"ל, ד"ס למחור להכליל על הכרעת המ"א, דגם צמ"ח גולות מקח צמ"ח, כולעו כן פולטו, ועל כה"ד גולות עטס כבכר צמ"ח, ולי"כ גס הול משום פליגה כלוע, ולא משום שריפו, ולי"כ גס לעיון פשוט המנומות, אפשר לעמך צמ"ח דוחף על לרן כל צולע שובי המנומות מניע כבכרו לשיעורו צמ"ח ש"ק ס"א) — אף חוץ כן דעת הגולן כמח"ס שיק י"ל, שבת (צמ"ח ס' ר"ג), אף על כלועה על הכ"ח, אף שאין האס מהלן תחמו, ודור"ל י"ה צמ"ח כלועה גולות מחוץ, מ"מ אירי שנייה על כלועה חס וגמלס עד שיתלן ארסו, שובי גולות מחוץ ממנו, דליון הכ"ס כש"ך שם לדעת הר"א, דאיו פולט חלל שורף צמ"ח, כמקום שמואל, ולי"כ אירי שם כלועה יחי גולות מחוץ ממנו עיי"ש, כ"כ ש"ל ג"כ שחלי צעוט כבכר על הכ"ח, וחש' לשימת הר"א, וע"כ כמחיר למעשה, חלל דכוי רק מעט חומרה ביכ"א דאפשר, חלל היח"ל אפ"ש שא"י, ולירוף מ"כ מ"כ מעט"ס (ס' ק"ח ס"ק ס"א) צ"ח ס' בר הכרת, שמתקן בקידרה או קניה ומחמתה כלו משקל, חס דיעה כצ"ע עיי' האור ממש, ומס"ק דכ"י צמ"ח בק"י, ולי"כ שובי גולות מחוץ, חס לא יחיל דמעט מצנע צו אוסור, כ"י ג"כ גולות מחוץ ממנו, דלא בודאי אירי ליון שמוחו, ולפי"ז י"ל דעם זה שאמין עיי' צמ"ח שמוח, דכוי רק גמלס על מחס, י"ה כשמישו על חור ממש, וסני צמ"ח קל בדרך השמישו, ואף שפתי"א דיו"ל כעגלה וליון לא ס"ל קו מ"מ יש לטרף שימת כ"ח כמנאר עכ"ל, ודבריו נכונים.

←

←

←

←

למעט גזירה, וע"כ אסור המורה ק"ף דהוי כדעבד.
 ז) ומה שח"ס פולג בהנחה ע"י המצוה בסיפוקו, דלעית במשקל האסור עומד ע"י האור נחשב כניבול וכו' בהגמלה, ודלא כדברתי' מפלוגי (הש"י סי' ל"א), וכו' יש להסתפק בענין שבתת' קולא דהמורה כב הוא הו"א, ואין בה מניחת' אסור רק בשל ו' השונות שבה, או יומת דכיון דנלע' צלפי' מבעינן שיהי' עבד ע"י האור, מקרי נלע' ע"י האור, או יומת דגם צב"א כיון דהקמת' וכל שאר חלקי' הטיבה מלמד השמן הו"א כס, ואין חשיון רק ללעית' השמן האסור שנגעו ג"כ מוך ככלי, וצלעית' שמן כגו' בהגמלה כ"ל, והכריז' בזה ע"י דרכי' החכמה והמצוה, ועוד הביאו מדברי' הח"ס (הו"א סי' ק"ט), דלפי דבריו יומת' קולא, הו"א דלעית' השמן האסור בכלי' צלעית' השמן האסור, ואין חשקיה, י"ל כצולעו' ק' פולטו' ע"י צלעית' הו"א, וסגי בהגמלה, וא"כ י"ל דכ"כ' צד"ד דלע' בכלי' צלעית' הטיבה שבו' משורד' צד"ב עכ"ל, — הכ' מדברי' בהגמלי' כ"ל, צלפו' פטע"ד"א ופי', שרבי'ו' מש' אשת' ר"ת' שיהיה מחמיר' לצדדי', וגם הוא הפטע"ד"א הוא פת' שנגעו' צו' שמון, כ"ל' שכתב' שם, והוא הפטע"ד"א הוא פת' שנגעו' צו' שמון, וצוהר' נכון, כפי' המצוה' חסוי' והר"א' והמדרי' (מלון דס"ד ע"א), וצוה"א (כלל' ע"ד סי' ז') שגובה' צעמתי' ע"י (שם הו"א י'), וצ"ב' וצ"א' (הו"א סי' ק"א), שהמוני' צעין על' הטיבה מצדו', ונלע' אר"כ צעוס' עו"ש, וע"כ כ"א דתלמידי' לצון הוא מעש' שאמרו' בן צמחתי' דחוי' שוין משום דפעמי' גריב' השוון, והאפי'. מה' שכתוב' על' שוון, כמנהוג' גר"א' (פ' כל' שעה) או משום שמה' צלע' ממקום שאין השמן ק"ף עלי' כמנהוג' צד"ב' (בית ד' שער ד') שבי'ו' כח"ב' (דלולא' הוא משא' הוי' סגי בהגמלה לכפוסקו' דלא כדברתי' כ"ל, וא"כ מובח' דלף דהוי' כגלעו' צלעית' הטיבה על' הו"א, וגם ל"מ' מה' דעיקר' האיסור הוא מהשוון, דמ"מ כיון דמטרע' צעוס', והעני' הוא עבה, מקרי נלע' ע"י האור.

אבל טכ"ס מה דלמחן' לזון דיון שפיר' נדקו' דברי' כד"ג ע"י לעי"ד, וע"י צע"ת' לצו' מרדכי' (מכ"ד"ת סי' דע"ז).

וכזה בני' דושה"ע כל' הטימס' וחות' צדכתי' חו' כשר' ואמת' צבכתי' ויחזון, וידיו' ע"י.

יצחק יעקב ווייס

סימן סז

הגזעלה כלי פלסתיקה וניילון

ע"י מלני' ועירוני, ואם יש לחלק בין השתי' בכלי' ראשון או בכלי' שני, או גלגון ע"י כבש.
 א) הנה צנוע' למקרי' הלאשונה, נראה דפועלת' בזה בהגמלה' להפניט' כעלעב' מהס', ולאו דוקא ממכת' וען ואצן ועגס' המעוררי' צע"ס (הו"א סי' תנ"א), פועלת' בזה' בהגמלה', אלא ק"ף כעלוי' כעש"ס מנגלו'ס ואדומה' (כ"כ"א), ומפוח' ווייר', כמנהוג' ל"ז צפתי' שם, ומתלה' כ"כ"ז פלסתיקה דמתי' עמי', ובמ"מ בזה' צמתי' מלקת' יעקב' ממתי' בגלגון' נ"י' (חלק' שני' סי' קפ"ג), —

צמתי' מטרע' (צו"ד רס"ו קכ"ב), ובמ"י מה"ס (ו"ד ש"ס), לבי'ו' מתי' כד"ד"ז (סי' ת', ולפניו' כ"י מתמ"א), דעממ' מתי', דלא מתכוונו' ל"י דיעבד' בכלי' חרס, משום דלפטר' ע"י החרות' כעשונות' עו"ש, ולפ"י ל"מ' דהכי צמדה' של ק"ן, שחשבו' ע"י אור' כלי', שאינו' יומת' רק ע"י ליצון, ואי' אפטר', שחשף' לאפר', ותכ"ז ע"י כעשונות, א"כ וכו' נחשב' לדיעבד', ויהא' מותר' בלתי' בן יומת' ק"ף כעל' ישרא'.

ויש' לישב' ע"ז הפלגול' קלמ', ודכ"ס (צמ"ס ע"ז דע"ז ע"א), ככה דקלמח' הש"ס גזרה' קדירה' שאינה' צת' יומת' משום קדירה' צת' יומת', כהבו' חסוי' והר"א', דע' למה' עמס' מה' רחו' להחרי' המחלל', ולאסור' הקדירה', לפי שבקדירה' כ"י' צב' אוסור' גמור' מחלל', אבל' במחלל' לא נלע' צו' אוסור' מעולם, וכתב' צבכתי' אצ"י שם, דלון' לומר' כעמס' משום דלעל' בקדירה' כיו' למחללה', דכ"א כיון דכלי' מרס' שטוין' צד"ב' הוי' ל"י דיעבד', עו"ש, כ"י דכד' כדגישו' חסוי' והר"א' לישב' מה' דכלי' חרס, דהוי' דיעבד', וכתבו' דיש' לאסור' מעמס' דכ"י' צב' אוסור' גמור' מחלל', וכו' דיש' לומר' אן לעמס' גזירה', ומלחתי' שיהיה' יעקב' (ו"ד סי' ק"ז סק"ד), דכתב' לישב' דהעני' על' חסוי' והר"א', שייך' רק צבלי' חרס, לפי מש"כ' הפוסקים' דכ"ס' אמרינו', כלי' עממה' צבילה, כדלוח' (צ"ד סי' ל"א ספ"י כ"י צמ"ס), וע"י צע"ת' וצ"ז שם, ומעמס' דל"א לפסדי' האיסור' ע"י בהגמלה, וע"כ ק"ף שכתב' נפס' כעמס' צד"ב' בקדירה', און' האיסור' הו"א לבי'ו', אבל' בכלי' מחמת', כיון שלא' חל' על' הקדירה' שם אוסור' מעולם, והעני' שבקדירה' כעמ' נפגס', ה"י' יוכל' לעל' בקדירה' ק"ף למחללה', כיון שכונתו' רק לעל' בקדירה', ולא' לבנות' מהאיסור', בלש"כ' שצב' נפגס' עממו', וז"ל בהגזרה' אינה' צת' יומת' אור' צת' יומת', אכן' ל"ז י"ל' אם' אמרינו' דכלי' חרס' ככלי' עממה' נעשה' צבילה, אבל' להרש"ע' והצ"ח' וכו"ז שם שחולקו' ע"י צ"א וס"ל דגם' בכלי' חרס' לא נעשה' צבילה, שוב' או' אפשר' לומר' כ"ל, אבל' י"ל דעממ' דידיו' דלא' אמרינו' בזה' דכלי' נעשה' צבילה, היא' משום דגם' בכלי' חרס' אפשר' להפריד' האיסור' ע"י החרות' כעש"ס, ולא' ס"ל כמ"ס כט"ז (שם סק"ס) דזה' מקרי' פניס' חדש'ו', וכן' ס"ל להרד"א', ע"כ אמר' דלפ"י' מוטב' ג"כ' דכלי' חרס' לא' הוי' דיעבד', דלפטר' ע"י כעשונות', והטימס' בכלי' חרס, אבל' המורה' של ק"ן כ"ל, דל"א ע"י כעשונות' כ"ל, שוב' י"ל דנעשה' צבילה, ולאסור' בלתי' צת' יומת', מעמס' דלון' אוסור' חו"ר להכשית', וא"כ

כ"ה ר"ח ניסן תשי"ט לפ"ק משעתי' יצ"ו.

ע"ד אשר נשאלתי מרבים רבו שלמים ע"ד הגזעלת כלי פלסתיקה וניילון וכו"ב.

תשובה :

הנה יש לחקור' בזה' צמתי', ה' אם' פועלת' בזה' בהגמלה' לפנות' כעלעב' מחוס' ק"ף אם' וכו' נעשה' בהגמלה' כדיון, כ"י אם' חו' מש' מחמת' שמתקלקל' ע"י חמי' האש', דלמח' חוי"ס, ולא' נעשה' בהגמלה' כדיון, ואם' מוטיל' להכשיר'

שאלות

שאלה - ולא יזכרת לנו... מהו המושג המיוחס לזה? האם הוא חוב חליים? או שמונ' מיר... ונאלו השאלות אחרות...

מדרשים שיק האויר

ביתר יאל - והכוזר יבחר - דברי החותם נכבדים המעלות. הדרוש: הק' משה שיק מברעלואו:

תשובה ריב

בעצמתי אי חוכיגע דסקח תרליז לפיק חוסט יעיל: הדיינים והסגל וכל עובד לאסור תלמידי... מכתבך קבלתי ומה שערטת בקצותי דהואיל לדמה יאל משום...

תשובה ריג עוד להיל

דבר שאלת בענין הכשר השמארה הגרע שכולנו הדק הסלונט למון... דלה בני הבשר ככלו. כינוי אם אין משמשת ככלו...

תשובה ריד

בעצמתי חוסט יוס ד' קודי תרליז לפיק: את מה המלות יחונ בדיעות - תלמידי הרב נגדול המופלג במוסד ויכיראל... מכתבך קבלתי ומה שערך בעצמתי יי... כהא דקיל בארית...

שאלות

זדבדי חוסיק עמון - ואשר למוק קאת - דכונחם - כיון דלא היו רק כדי לתכיר עולמו... דהיי מנאל רלי' מהחם - דמורח להקומו לו - היכל דכוי רק...

מדרשים שיק האויר

ובמארי ריפ מפנין כחכ דמוחרי - מינ' לפי הכראה מרוכ הסוקים דאסור - ואיך אין נפיש - בין מהנה לנסקר... לפי מה שזכרתי - דהיכל דכוי רק סילוק כעלמה...

ועוד יש חלק בין ממה - למיכרה ודכירות. דכתי' דהרמב"ם סוף הלכות מיכרה - אינו מן... חלום וכו' - ומשפט מסך דמתיק שיה למיכרה...

ובזה אי מנין דברי הרע"ב ריש פסחים - שבי' דחור ליד בודקים - שכלי ייבשר על כל דיראל - למהל' יחור מביטולו... הרב דכריתו הוא רק ביחוש - למהל' יחור מביטולו...

אז מה המלות יחונ בדיעות כן מורני כריכ המאזני - המוסגל בתורה כשיח מוח' יתיראל מרדכי יי - אוריגשנין כיי - לברקין קייטקסור יעיל:

בבולאל

סמוך מ"ב

זכרון

ק

(ב) וקשה לענין דא"כ כשכלי מתכות הוחתה נוגעת בכלי שאיסור בתוכה, וכלי מים ביניהם שהדיו הוא משום דאין כלל בולע מכלי בלי מים. ויפוק לי' בכלי מתכות דאין הבליעה נכנסת בה רק עד כדי קליפה, וכנ"ל. וא"כ האיסור שבקדיחה אין נכנסת רק בביתלי הקדיחה, והדיו כקליפה, ואין חולכת הבליעה יותר, ואין נכנסת משונה בקדיחה שנוגעת בה וצ"ע.

7 כתב הר"מ: דבלובין כענין לעולם שתהא ניצוצות ניתוין ואף כשהבלועה לא היתה בניצוצות ניתוין

ג) נהג בענין הכשר תנורים שלנו, הרי בליעתם ע"י אש בלי מים וא"כ צריכין ליבון גמור, והיינו עד כדי שהיו ניצוצות ניתוין וכמש"כ הר"מ באו"ח סי' תנ"א בא"א סק"ל ח"ל, ואם שומש על האש בלי משקה צריך באיסור תמץ שיהו ניצוצות ניתוין. אע"ג דשימש באין ניצוצות, במחבת, וביסוי זה, אע"ג דבמלעו כך פולטו, ושאינו שפור ואכסלא ד"ל דשימש בניצוצות ניתוין ושפור חס בולו כה"ג, מ"מ האי לאו מטעם גיעול היצוא, רק שורף כענין וכל שאין ניצוצות אין שורף וכו' עכ"ל.

הביא הר"מ ראי' מהחיא דמחבת, ומהחיא דביסוי ע"ג חרדה, דבשר"ע.

פירוש, ראע"ג דבהגעלה אמרינן דבמלעו כך פולטו, וכחוס הבליעה כן צריך להיות חוס הפליטה, וסגי בזה, אבל בלבין אף כשהתבליעה היתה בלא ניצוצות ניתוין, מ"מ חליבין צריך להיות בניצוצות ניתוין. והביא הר"מ ראי' לזה מטעף, ו"א שבשר"ע במחבת שמסגנים בה דאם אין לחלוותי משקה במחבת כשמשתמשין בה צריכין ליבון, ואלא שהרא"ש כתב דא"צ ליבון משום הלעולם יש שם לחלוותי משקה, ורבינו יואל המחמיר ס"ל דלפעמים נתייבש השומן והיעיסה נאפת בעין על המחבת, אבל כו"ע מודו דכדליכא שם לחלוותי משקה צריך ליבון, והיינו ליבון גמור של ניצוצות ניתוין, ראע"ג דבשימוש במחבת לא היה בניצוצות ניתוין.

ה) ועוד הביא הר"מ ראי' לדבריו מטעף ס"ו דכסוי של כרוך שמשימין אותו על חרדה כשנאפה על הכירה צריך ליבון כיון דנוגעת ברוב פעמים בחרדה וכו', הרי צריך ליבון גמור דניצוצות ניתוין אף כשתשימשו לא ה' בניצוצות ניתוין, ופי' הר"מ מטעם הדבר משום דרק בבליעה דע"י רוחוין אמרינן דשיעור החום של הפליטה צריך להיות רק כשיעור החום של הבליעה, אבל בליבון אין האש פולט את הבליעה, ואלא שורפה, וכל שאין ניצוצות ניתוין אינו שורף את הבליעה.

עשרים וארבעה פוסקים האשונים ואחרונים ס"ל במחבת דבשאינו שם לחלוותי משקה הבליעה ליבון דניצוצות ניתוין אף שהבליעה לא היתה בניצוצות ניתוין

כתב בהר צבי שכלים דמושיחין בשומן חזיר בעת עשייתם יש סכרא לומר דסגי בהגעלה משום דאין חזמו ע"י אש

(כג) והנה בהר צבי י"ד סי' ק"י כתב בענין כלי אלומיניום על דפוס של כלי, ומתחת המתיחות מתחמם האלומיניום מאך צריך לטובם בשומן, ויש שמושיחין אותם בשומן חזיר או סריפה, ויש להסתפק אי כשרים בהגעלה כיון שהבליעה הוא ע"י חום בלא אמצעי, שחום כזה שבה ע"י מתחה ושפשוף ושל"א ע"י האש כלל, היש לתוקן שאפילו בבליעה שלא ע"י אמצעי לא נקרא תשמישו ע"י האור וא"צ ליבון, והביא בהר צבי משערי תשובה או"ח תנ"א סק"כ"ו שנתפק בחום שהוא חולדות האור כל שאינו ע"י האור ממש, דאולי דאינו בכלל כל דבר אשר יבוא באש וא"צ ליבון, וא"כ י"כ יש כנ"ד שחום אינו בא אלא ע"י המתחה וההידוק ואפילו אינו בכלל חולדות האור, והו' הביא בהר צבי משות' כתב סופר י"ד סי' ה' שכתב דסכין של שהיפה דאין תשמישו ע"י האור פשיטא דסגי לי בהגעלה ע"ש.

ולפי' בכלים שמושיחין אותם בשומן חזיר בעת עשייתם דסגי בהגעלה, דלכל הפוסקים הנ"ל אין חלכה בהרמ"ע, ויש עוד סכרא הנ"ל דשם אין חזמו ע"י אש

(כד) ולפי' בכלים הללו שפיר הוא דסגי בהגעלה כיון שלא בא החום ע"י האור, וכ"ש לכל הפוסקים הנ"ל דלא ס"ל כהר"מ ע ובמחבת אף כשאמצעי גופו אסור מ"מ סגי בהגעלה, ואף דבשאר איסורים פסק בש"ע דבמחבת צריך ליבון, מ"מ מעיקר הדיון ק"י"ל כהראשונים דמחבת א"צ ליבון וסגי בהגעלה, ואלא מחומרא מצריכין ליבון, ולהכי בתמץ בפסח סגי בהגעלה כיון דמצופין דהוי התיירא בלע, ואף רלהלכה ק"י"ל דחמץ אינו התיירא בלע, מ"מ מצופים דעת פוסקים דס"ל דהתיירא בלע, וה"ו לכל הפוסקים דס"ל דלא כהר"מ ע וגם באמצעי שגופו אסור נמי סגי בהגעלה במחבת, ואף דמשום חומרא צריך במחבת ליבון בשאר איסורין מ"מ הרי יש צירוף הנ"ל דכשלא בא בחום ע"י אור סגי בהגעלה וכנ"ל.

הערות בענין הגעלה וליבון

(א) בני"ד סי' קכ"א ס"ו כתב המחבר דסכין ישן הניקח מעב"ם דכשרוצה לחתוך בה תמץ מלבה, או משהייה במשחות של נפחים היטב על פני כולה, והיינו דכשרמשהייה כן ה"ו כליבון, והטעם דמהני משחות במקום ליבון, כתב הרא"ה משום דבכלי מתכות אינו בולע יותר מכדי קליפה ע"י רוחו, והשיפה ע"י המשחות מעביר הקליפה שבכרוך, וכן דעת הדמ"ם והר"י.

דקשרא על דעת המורכין דישופה במשחות ככלי ברזל מהוני כליבון

קיא

כבלאל

סימן מ"ב

זכרון

גמור: של ניצוצות ניתון, ומשום דליבון שורך ואינו מפליס תבליעה ע"ש, והיא סברת הפ"מ, והוא כמש"כ הרא"ה בבדק הבית ע"ש.

(ט) וזלענ"ד דגם אם לא נימא סברא זו דליבון הוא שורך ואינו מפליס תבליעה, אבל הרי עכ"פ דעת כל הפוסקים הנ"ל דגם אם תבליעה ע"ש לא היה גמור ניצוצות ניתון מ"מ, הליבון צריך להיות בניצוצות ניתון, ואולי דיש סוברין דליבון מוציאן תבליעה, אבל כשבליעה היתה ע"ש איש גם כלא ניצוצות ניתון, מ"מ א"א להוציא בליעה זו רק ע"ש איש דניצוצות ניתון.

ולפי"ז אין להכשיר תנורים שלנו רק ע"ש ליבון דניצוצות ניתון, וכש"כ שתנורים שלנו כותליהם "אינעמעלי" דיינו "פארשעלען", שרינו ככלי חרס, וצריך ליבון גמור בניצוצות ניתון.

(י) ולפ"ז אין להכשיר תנור ע"ש שידלקו ויהיו בויעים רק במדה של חום הכי גדול שיכול להגיע, ואלא בעינן כחום דניצוצות ניתון, ובשלמא ביטעלי קלינגי" תנור שמגיע חום למדרגת ניצוצות ניתון שפיר מהני, אבל בתנורים שאין מגיע חום למדרגה זו לא מהני ליבון כזה ובנ"ל וכ"ש בתנורי בית שלנו שכותליהם שפנים הם מ"אינעמעלי". דיינו מ"פארשעלי", דהו ככלי חרס, וא"כ לא מהני בהו הגעלה כלל, ואלא צריכין ליבון גמור לכוי"ע. דיינו ליבון מניצוצות ניתון, וכשלא הגיע למדרגה זו לא מהני הכשר זה.

(יא) והנה שמעתי אמרים בשם מרן הגאון רבינו אהרן קאטלער זצ"ל שהתוה להכשיר תנורי בית שלנו ע"ש שידלקו והיו בויעים רק במדת החום הכי גדול שבתנור אף שאין מגיע למדת ניצוצות ניתון, ואין ספק שסעו לומר כן בשמו זצ"ל, ושאלתי את פי בנו הגאון רבי שניאור קאטלער זצ"ל ואמר לי שלא שמע דבר זה מאביו זצ"ל מעולם.

בשור"ת מנחת יצחק כתבו דליבון כבולעו כך פולטו וכשהכליעה לא היתה בניצוצות ניתון גם הליבון א"צ בניצוצות ניתון להרשבי"א והמגי"א.

(יב) והנה ראיתי בשור"ת מנחת יצחק ח"ג סי' שהסכים שבליבון גמי אומרים דכבולעו כך פולטו כמו שאומרים בהגעלה, ושלחכי כשהכליעה היתה בלי מים פחות ממדרגת ניצוצות ניתון גם הליבון סגי כלאל הוי במדרגת ניצוצות ניתון, וסגי כדחוי הליבון כמדרגת החום של תבליעה, וסעמו לזה הנ"ל שכיון שהפ"מ שפסק דליבון לעולם צריך להיות בניצוצות ניתון אף כשהכליעה היתה במדרגת פחות מזה משום דליבון אינו מפליס ואלא מכלה תבליעה, וזה אינו אלא כשהליבון הוי בניצוצות ניתון, וא"כ הרי"ז רק להרא"ה שכתב שהליבון מכלה ואינו מפליס, אבל להרשבי"א שסובר דליבון מפליס, וכן סבר

(ז) והנה במחבת שהביא משם הפ"מ הראייתו דבליבון בעינן לעולם שיגא ניצוצות ניתון, ואף כשהכליעה לא היתה תבליעה בניצוצות ניתון, הרי ס"ל רבינו יואל הראב"ה, והיא"ש המרדכי והג' מיימוני הרשב"א, והא"ה החסד והמחבר והרמ"א והלבוש ועוד"ה חס"ד המג"א (הש"ך והפ"ח ביו"ד סי' קכ"א) והא"ד הרוק יעקב והגרי"א והג"ח והמק"ח ועוד"ה ומשנה ברורה, כולחו ס"ל בהמחבת שאין שם לחלוחית משקה צריך ליבון גמור שניצוצות ניתון, ואף שלא השתמש בניצוצות ניתון, ולא מצניע חולקים על דין זה במחבת שאין שם לחלוחית משקה צריך ליבון גמור.

עשר וארבעה פוסקים ראשונים ואחרונים ס"ל דכפיוו שע"ג הדרה דבעינן ליבון דניצוצות ניתון, אף שהכליעה היתה כלא ניצוצות ניתון.

(ז) והרא"י שהביא הפ"מ מכסיו שע"ג הדרה צריך ליבון גמור דניצוצות ניתון, ואף שלא השתמש בניצוצות ניתון, הרי כ"כ רבינו יוחנן (לבר בפסח התיירא בל"ע) החסד והמחבר והרמ"א והלבוש וע"ה והמג"א והפ"מ ביו"ד סי' קכ"א, הרוק יעקב והגרי"א והג"ח והח"א ועוד"ה השלחן, ומשנה ברורה, וע"ש במ"ב סי' תנ"א סקפ"ה שכתב בכסיו שעל ההדרה צריך ליבון וז"ל, ועיין בפ"מ דליבון, זה לא מהני ליבון קל אלא עד שיגא ניצוצות ניתון, הימנו עכ"ל, והיינו דברי הפ"מ סק"ל הנ"ל שכתב דאף דהתם תשמישו לא הוי בניצוצות ניתון מ"מ צריך ליבון גמור דניצוצות ניתון ובנ"ל, וגם לא מצניע חולקים על דין זה בכסיו שע"ג הדרה צריך ליבון גמור דניצוצות ניתון, בין מפריש הש"ע, ועיין בבאר הגולה שכתב על דין זה דכסיו של ברזל שמשימן על החרדה, שזה מהסור לדעתו ושכן דעת רוב הפוסקים ע"ש, ומש"כ "רוב הפוסקים" אולי נתכוין שהחולקים הם כריבנו יוחנן שהתיר כלא ליבון משום דסברי דחמץ התיירא בל"ע ע"ש בב"י.

הגאונים רבינו צבי פסח פראנק ורבינו משה פיינשטיין זצ"ל פסקו כהפ"מ דבתנורים לא סגי שידלקו ויבערו רק במידה הכי גדול, ואלא בעינן ליבון גמור עד שתהא ניצוצות ניתון, ואף שהכליעה לא היתה בניצוצות ניתון.

(ח) ועיין במקראי קודש (פסח א) גמון הגאון רבינו צבי פסח פראנק זצ"ל שכתב בדין רמ"ה שהביא דברי הפ"מ הנ"ל להלכה, ובהדרי קודש שם הגיה דלפ"ו כלי האמה בתנורי חשמל לא מהני להכשיר ע"ש שידלקו ויהיו בויעים רק במידה של חום הכי גדול שיכול להגיע משום שחום זה אינו במדה שיהיו ניצוצות ניתון, ואע"פ שבל"ע באותו מדת החום מ"מ לעינן ליבון לא אמרנן כבולעו-כך פולטו ע"ש, ועיין באגרות משה יו"ד ח"א סי' ס' שפסק מרן הגאון רבינו משה פיינשטיין זצ"ל גמי כן דאף דלא הוי בגדר ניצוצות ניתון תבליעה מ"מ בעינן חוקא ליבון

ע"י תולדת האור ה"י סני' בהגלה ואלא כיון דע"כ"פ לא נבלע ע"י משקה לא מהני לי' הגעלה דלא שייך כ"י כבולעו כ"פ כיון שבליעתו לא ה"י ע"י זה הלכך בראה להצריך ליבון קל וא"צ ער שיהי ניצוצות ניתזן ממנו מליה אם בשעה שנבלע בה האיסור היה הכלי מלוכל כ"כ ער שניצוצות ניתזן ממנו לית דין צריך בשש דהו הוי כבולע ע"י אור ממש וצריך ליבון טוב שיהי ניצוצות ניתזן ממנו ע"י ש' ומבואר דסבר דאיילו ה"י הבליעה ע"י אור ממש אף רלא ה"י כמדרגת ניצוצות ניתזן ממנו מ"מ צריך ליבון דניצוצות ניתזן ממנו וה' כמשיכ הפ"מ תנ"ל ומבואר בבירור גמור מכל הנ"ל ע"פ כל הפוסקים ראשונים ואחרונים הנ"ל דאף אם נבלע האיסור בלי ניצוצות ניתזן מ"מ הלבון צריך להיות ניצוצות ניתזן והכל כנ"ל.

בשרית אגרות משה כתב להפרי"מ בהקדמה לאור"ח בדבר יבש אף שהויע התיר משום דיעת אוכלין לא הו כאוכלין. והוא ע"פ ראי מהרמב"ם אבל הטור והב"ח ומג"א והגר"א פסקו דיעת אוכלין כאוכלין. וכתב הפרי"מ בעצמו בס"י תניא דמתפור ומניא מבואר דס"ל דיעת אוכלין כאוכלין. וכן פסקו בשרית שואל ומשיב, ובשרית בית שלמה וב"י יהודה.

י"ז בשרית אגרות משה י"ד ה"א ס"י מ' כתב דבתנרי געו שלנו אם היה זיעה אין לחתיר לבשל תבשילי בשר ותבשילי חלב מגולין אף בזה אחר זה. אבל אם אפו או בשלו הב"ים יבשים שהם אוכלין בלא משקין איתא בפ"מ ג' בהקדמה לא"ח בהנהגת השואל עם השואל בסוד שני ס"י ל"ו דיעת אוכלין אינו אוסר ובחלב מתוך נמי מצד להיזהר שאין יעמו אוסר ע"פ הרמב"ם דכפ"ו מסומאת אוכלין ה"י אבל כתב בלשון אפטר משמע שמתפק לדינא והבא בפתי תשובה נמי ביו"ד ס"י צ"ב סק"ו בלשון אפטר אבל ביבש ממש משמע שלא מתפק כלל ומתיר בבירור וא"כ באפו ובשלו דין דברים יבשים יש לחתיר לדידי בזה אחר זה אף בהויע. ומ"מ למעשה בראי הויע יש להתמיר אבל בסתמא אין לחוש לשמא הויע בדברים יבשים ומותר בסתמא בזה אחר זה ע"ש.

י"ח והנה אף שכתב שם הפרי"מ דיעת אוכלין אין להם דין כאוכלין והראי מהרמב"ם אבל הרי בשר"ע א"ח ס' תנ"א כתב השור רבסוי של כרול שמשמין אותו על הורה שגאפת על הכירה דגרא ל' שצריך ליבון כי ברוב פעמים שגאפת בו ועוד שהוא מויע מהבל החררה שתחזיק. וכן פסק בשו"ע ס"ו רבסוי של כרול שמכסים אותו על החררה כשגאפת על הכירה צריך ליבון. וכתב עלה במג"א סק"ו וז"ל צריך ליבון לפי שנגזעת כרוב הפעמים בחררה ועוד שמויע מהבל החררה עכ"ל. ועין בבאורי הגר"א שכתב וז"ל כסוי דהשמישו ע"י האור וע"י מג"א עכ"ל. הרי ומבואר בהרא"ם ומה"א והגר"א דיעת חררה דהוי אוכלין אוסר כאוכלין. וגם צריך ליבון. ובפרי"מ באשל אבדום סק"ל כתב וז"ל ע"י מג"א משמע

המג"א א"כ גם בליבון אמרינן כבולעו כד פולטו ואמסו להכי גם בליבון אמרינן דכשדרגת הבליעה היתה פחות ממדרגת ניצוצות ניתזן גם הפליטה ע"י הליבון סגי כשהיא כמדרגת הבליעה דהוי פחות מניצוצות ניתזן ע"ש.

וליתא דמהרש"ב"א והמג"א מבואר בחידא דלעולם בעינן ניצוצות ניתזן בליבון, וכן דעת הרבה ח"ד"ה פוסקים ראשונים ואחרונים בהור"א.

י"ג והוא תמות, הריי הפרי"מ תניא ראי לדינו מהויה דמתנת ומתניא נכסוי שע"י חררה, דאף שהבליעה לא היתה ניצוצות ניתזן ומ"מ צריך ליבון בניצוצות ניתזן, והוא דמתנת שפסק בשו"ע הרי התנאי לעיל שכן דעת עשרים וארבעה פוסקים והרשב"א והמג"א ביניהם. והוא דכסוי חררה ה"י הוא דעת עשר וארבעה פוסקים והמג"א ביניהם. וע"כ גם אם הרשב"א סובר דליבון אינו מכלה אלא מפליט מ"מ אין ליבון פועל כדון א"כ ה"י בניצוצות ניתזן. ובמג"א ז"ל עוד דאף דסבר דליבון מפליט מ"מ ז"ל דסבר דליבון מכלה, דיעין מש"כ הרשב"א בתורת הבית ביניי השרש כלם בבית רביעי בשע"י רביעי, במשמרת הבית ברי"ה עוד שם כ' אמר הכותב כ' ת"ל, ועוד דכיון שהוא (הרא"ה) בברק הבית) אמר דכלי מתכות כל שהם אותו מקצת שצלה בו הם ותפשט הנלע אף במקצת שלא צלה בו א"כ אף כשליבן אותו מקצת הם מולו. ואותו הם גם הוא מכלה מה שבלע כדרך שבלע עכ"ל.

בשרית מנחת יצחק צידפו דעת השערי תשובה לומר דבתנור השמליו לא בעינן ליבון דניצוצות ניתזן.

י"ד ועיין עוד שם במנחת יצחק שהסכים לומר דיש לצרף לשיטתו מה שנתפק בשערי תשובה ס' תנ"א סק"ו בקרייה או קערה ותחממה הרה שהס"ב, והוסדה מן האש, והושם בה דבר איסור בלי משקה, אם דינה כנבלע ע"י האור ממש ומסיק דסגי בלבון הקל, וא"צ שיהיו ניצוצות ניתזן, אם לא היכא דבשעה שנבלע בו האיסור, ה"י ג"כ ניצוצות ניתזן ממנו, ואו בודאי צריך ליבון שכמותו, ושפ"ו ז"ל דסס זה שאופין עליי בהמם השמליו דהוי רק גחלת של מתכות, ל"ה כתשמישו של אור ממש, וסגי בלבון קל כדרך תשמישו, ואף שהפ"מ בדיני הגעלה וליבון לא ס"ל כן, מ"מ יש לצרף שיטת השערי תשובה ע"ש.

ואינה ראי משם. והרבה משערי תשובה ראי דגם כשאין הבליעה בניצוצות ניתזן מ"מ הליבון צריך להיות הניצוצות ניתזן. וכן דעת הרבה ח"ד"ה פוסקים.

ט"ו ובענין הנ"ל אם כל ליבון דבעינן מדינא שכתב הפרי"מ דהוי הוקא בניצוצות ניתזן, והב"א ראי ממחבת וכסוי חררה כנ"ל, הלא מבואר מדברי בעל שערי תשובה דסבר כותבי בזה, הריי כתב שם דנבלע

להלכות משקה יש בתבשיל אלא שהוא יבש אצל דופני הכלי, ולא מקרי משי"ה תשמישו ע"י האור להצריכו ליבון, המחובר פסק בחמץ בפסח דסגי בהגעלה כיון דהתיירא בלע. אע"ג דלא פסק בן המחובר בחמץ פסח דכשתי תשמישו ע"י האור, דסגי בהגעלה משום דהתיירא בלע מ"מ הכי בתורת צידוף, פסק להקל בחמץ בפסח במחבת.

(ב) והגרי"א כתב כאן בסק"ט שהמתכר תפס לעיקר כדעת הרא"ש אלא יש להחמיר, ברם בחמץ בפסח רבלא"ה י"א דהתיירא בלע להכי היקל במחבת בחמץ בפסח, משום דהתיירא בלע ונלע"ד רא"ש ספי לרעת הא"ר והגרי"ז סו"ל רבהפטר מדובת או מניעת שמחת יו"ט יש לסמוך אטעמא דהתיירא בלע, ע"ש.

דעת שרי"ע הגרי"ז דכשנבגלה בשר על שפור, ואח"כ כביי נבלע בו חלב, או איפכא, דמתני שב הנעלה וא"כ ליבון, כיון דהתיירא בלע, ורק כשנבלעו בשר וחלב בבת אחת צריכין ליבון.

(ג) עיין בשו"ע הגרי"ז סי' תנ"א סעיף י"ג שכתב דנהי דבחמץ בפסח העניך כדעת הפוסקים דלא הוי התיירא בלע כיון דחמץ שמו עליו, גם קודם הפסח (והק' הזמן נשתנה). ולהכי ל"ל להתיירא דמסכת ע"ז (ע"ז) דאמר רב אשי דבדקדשים השפור שגלה עליו בשר קוש סגי בהגעלה, ולא צריך ליבון להוציאו מאיסור, נותר שנבלע בהשפור, משום דהתיירא בלע השפור, דכשנבלע מבשר הקדשים בהשפור הותר ה' וכשנעשה נותר נשתנה, וסעם הותר וסגי או בהגעלה, כתב ה"ח בפסחים (ל) בשם ה"מב"ן דכיון דבשעת בליעתם של כלים לא היה שם איסור עליו שצ"ח לא נקרא נותר לפיכך לא חל שמו על אותה בליעת מועטת שנשאר לאחור והגעלה ע"ש.

(ד) וכתב הגרי"ז ו"ל דאכל בבשר בחלב יש שם היתר דהתיירא בלע, ולהכי כשנבגלה בשר על שפור, וא"כ ליבון, ואע"פ שסעם בשר הנבלע בו ע"י האור אינו נפלט ממנו לגמרי ע"י הגעלה, מ"מ אותו מועט סעם בשר שבלוע מאד בתוך הכלי עד שאינו נפלט ממנו רק ע"י האור הרי קלוש הוא מאד ואינו כראי שיוחל עליו שם חוש דהיינו שם בשר בחלב, להכי די שם בהגעלה כדי להפליט ממנו עיקר סעם הבשר עם עיקר סעם החלב שהן אסורין מחמת שהן כראי להקרא עליהם שם בשר בחלב, וכן נפלטין ע"י הגעלה לפי שאינן בלועים מאד, והנשאר סעם הבשר עם הנשאר סעם החלב שהן בלועים מאד הרי הן קלושין מאד ואינן כראי להיות נקרא עליהם שם בשר בחלב כיון שסעם הבשר היה קלוש מאד קודם שנבלע בו החלב, אין שם חדש יכול לחול על סעם קלוש הזה ע"ש.

(ה) וכן כתב הגרי"ז בסעיף כ"ה דכשנבלע בכלי ע"י בשר וחלב ע"י האור זה אחר זה רשם מהני הגעלה ורק

מכאן זיעת אוכלין כאוכלין דמי ועי"מ פ"ז מה' מ"א הי"ד ובמקום אחר כתבנו בשם משאת משה מ"ד סי' ר' דף ל"ד ד' דמשמע דוקא במשקין זיעתן כמותן והארכנו בה יע"ש.

(ט) ועיין בשו"ת שואל ומשיב, ח"ה סי' ר', שתלק על הפרי"מ וסבר דגם זיעת אוכלין כאוכלין, ובתב שאין רא"י מדברי הרמב"ם דאין זיעת אוכלין כאוכלין, והביא מדברי השו"ת הנ"ל והביאו במג"א זיעת אוכלין ג"כ חשוב זיעת, ושכן רא"י מדברי ה"ח"ט ושוב ראה שהפרי"מ עצמו הריגיש בה דמכאן רא"י זיעת אוכלין כאוכלין, וכן סבר להלכה בשואל ומשיב, ועיין מהמור הנ"ל בית שלמה י"ד ח"א סי' קס"ב, קס"ג, שכתב נמי דמהמב"ט אין רא"י זיעת אוכלין אינם כאוכלין, והביא מהמור הנ"ל זיעת אוכלין כאוכלין, וכל"כ ביד יהודה בסי' ג"ב סקנ"ג בפ"י האריך ובסי' ק"ט סק"ז בפתי"א שתלק על ראית הפרי"מ מהרמב"ם, ועל דברי המשאת משה, וגם הביא דברי השו"ת הנ"ל, וסבר דזיעת אוכלין אסר כאוכלין ע"ש.

להמור, והבי"ה, ומבי"א, והגרי"א זיעת אוכלין המור מויעת משקין דבזיעת משקין סגי בהגעלה, אבל בזיעת אוכלין צריכין ליבון.

(כ) והנהמרדכי הסור והמג"א והגרי"א, ובאמת כן משמע דעת הבי"ח שם בסי' תנ"א, דזיעת אוכלין המור מויעת משקין, דזיעת משקין מצריך הגעלה, אבל מויעת אוכלין צריך ליבון.

סימן מ"ג

דיני הגעלה וליבון כלים, ודין דהתיירא בלע

שר"ע י"ד סימן קכ"א סעיף ד', מחבת שנסגנים בה אג"פ שלמען חמץ בפסח די לה בוגעלה לענין שאר איסורים צריכה ליבון, ע"כ:

מחבת של חמץ דמפסגים בה פני בהגעלה להבשר לפסח, משום דעיקר כוונת הרא"ש דלעולם נשאר להלכות משקה בתבשיל, אלא שיש להחמיר, ומצדפינן טעמא דהתיירא בלע כזה.

(א) ופירשו ה"ח הש"ך דבחמץ בפסח די בהגעלה משום רשם התיירא בלע, פ"י דמגעיל הכלי לפני הפסח ואו הכלי התיירא בלע, ופ"י מפרשים דמחבת בשאר איסורים כתב הרא"ש בפ"ב רפסחים סי' ו' שהאבי העזרי הביא מאביו רבינו יואל ו"ל דצריך ליבון, והוא ו"ל עצמו פסק דסגי בהגעלה, ושי"א רצו"ך ליבון משום רפעמים כשנסגנין בה נתייבש השמן, ומטעם א"כ בלי משקה, וחלק הרא"ש וסבר דאפילו כשנשורין ונרבך לזמן הקוריה,

ז.

גדר ליבון אינו כגדר הגעלה

7 ← בפמ"ג (סימן תנא א"א ס"ק ל ד"ה דע דג' מיני ליבון) מבואר שגדר לבון אינו כגדר הגעלה שגדר הגעלה הוא פליטת האיסור שבלע (כלשון השו"ע סימן תנא סעיף ג): הגעלה פי' הפלטה שהכלים פולטים האיסור שבהם והוא מלשון שורו עבר ולא יגעיל) אבל הגדר של ליבון הוא ששורף הבליעה, היינו ששורף בליעת האיסור ומכלהו. ולפי"ד יוצא שבמקום שצריך ליבון אין אומרים בו כבולעו כך פולטו⁸, שבולעו כך פולטו שייך לומר רק בהגעלה שגדרו פליטת בליעת האיסור, ובזה שייך לומר שבאותו המדה שבלע הוא גם יפלוט, אבל לענין ליבון שגדרו שריפת בליעת האיסור, זה אינו נעשה רק בליבון שניצוצות ניתנים ממנו, ולכן אם נבלע בכלי בלא אמצעות מים, אעפ"י שהבליעה לא היתה במדת חום שיהא ניצוצות ניתזין, מ"מ אינו נכשר רק ע"י ליבון של ניצוצות ניתזין, שבפחות מזה אינו שורף ומכלה את האיסור שנבלע.

ח.

עירוני ג' ימים

נשאלתי בבבבוקים של שכר שכבר עבר עליהם יותר מיב"ח שלא היה בהם שכר אם מותר לערען ג' ימים מעל"ע במים צוננים ולהשהות בהם יין לפסח והתרתיו.

ט.

עוד נסתפקתי עפ"י שאלה, בכלים ששרה אותן במים ג' ימים מעל"ע כנהוג להכשירים לימי הפסח אם מותר להשתמש בהם ביו"ט ראשון כשהג' ימים נגמרים בליל יו"ט ראשון, די"ל דבין השמשות היה מוקצה, וכן אם יו"ט ראשון חל בשבת או כשתל עיו"ט בשבת ובמוצ"ש נגמרו ג"י אי הוי מוקצה ליו"ט ראשון.

הררי קודש

צריך בכל פעם להרתית מים חדשים אבל אם יחזיר מי הגעלה פעם שניה אינו אלא כמאריך את זמן הבישול ולא נחשב אלא כפעם אחת וכמו שמצינו בשו"ע יור"ד קלה בדין מילוי וערוי, אמנם בדרישה יור"ד סימן קכא כתב ג"כ שצריך להחליף המים ג"פ אבל כתב שם הטעם כדי לפרסם דבעלמא אין הגעלה לכ"ח. עיי"ש.

8) שבמקום שצריך ליבון אי"א בו כבולעו כך פולטו. לפי"ו נראה שכלי האפיה בתנורי חשמל לא מהני להכשיר ע"י שידלקו ויהיו בווערים ריק במדה של חום הכי גדול שיכול להגיע, משום שהחום זה אינו במדה דיהיו ניצוצות ניתזין, ואעפ"י שבלע באותו מדה החום, מ"מ לענין ליבון לא אמרינן כבולעו כך פולטו.

שימור המצות מחימוץ

סימן פא

גדר שימור המצות

אם בשמירה מביאת מים מתקיימת מצות שימור

שארי הגאון רבי איפר זלמן מלצר אמר לי בפסח תרפ"ה בדבר המחלוקת לענין לישה במי פירות, דשיטת הרמב"ן היא דמכיון שעיסה שנילושה במי פירות אינה באה לידי חימוץ לפיכך אין יוצאים בה יד"ח מצה, דהא לא מתקיים בה מצות שמור, שאינה באה לידי חימוץ. והרמב"ן הביא ראיה לדבריו מהירושלמי שאין יוצאים ברבוכה יד"ח מצה הואיל שאינה צריכה שימור ואינה באה לידי חימוץ. והקשו עליו הא אפשר להתקיים שמירה בקצירה או טחינה שלא יבוא עליהם מים.

— ועי' תירץ הגרא"ו דכל חד אויל לשיטתו, דמאן דס"ל דא"צ שמירה אלא משעת לישה ואילך עכצ"ל דאין בכלל חיוב שמירה שלא יבוא מים עליהם אלא שלא יבוא לידי חימוץ משעת לישה, ולכן בנילוש במי פירות הוי בכלל "כל שאינו בבל תאכל חמץ", דהא בלישה כזו אינו יכול לבוא לידי חימוץ ואין מתקיים בזה מצות שימור, משא"כ למאן דבעי שמירה משעת קצירה והשמירה היא שלא יבוא עליהם מים, הרי גם שימור שלא יבוא עליהם מים בכלל שימור הוא, ולכן גם בנילוש במי פירות מתקיים מצות שימור בקצירה או טחינה שלא יבוא עליהם מים.

אבל לי צריך עיון, דגם למאן דאמר דאין צריך שמירה רק משעת לישה, דחיוב השמירה הוא שלא יבוא לידי חימוץ, אטו לא מוזהר הוא לשמור נמי שלא יבוא עליהם מים¹ משעת הלישה שבצירוף עם מי הפירות הם עלולים להחמיץ טפי במהירות.

הררי קודש

למ"ד שימור מלישה אין שימור מביאת מים נקרא שמירה

1) אטו לא מוזהר הוא לשמור וכו'. אפשר דלשיטת האומרים דאין חיוב השמירה אלא משעת לישה ואילך, הטעם הוא משום שאין מתקיים מצות שמירה אלא בחימוץ שאינו מחוסר מעשה ובודאי יתחמץ מאליו אם יניחנו כך בלא פעולה, וזה שייך רק משעת לישה ואילך שכבר באו עליו מים, אבל משעת קצירה שעדיין לא באו מים, שכל זמן שלא באו עליו מים אם יניחנו כך לא יתחמץ מאליו ואדרבה הוא מחוסר ביאת מים כדי לבוא לידי חימוץ לכן אין מתקיימת מצות שימור בשמירתו שלא יבוא עליו מים. ועיקר החילוק בין משעת קצירה לבין משעת לישה הוא, שבשעת לישה כבר באו עליו מים ואם יניחנו כך שיתחמץ מאליו וכו'.

ה. שיהוי זמן לבליעת איסור

יש שטענו להקל בהכשר הס"ד ע"פ שיטת החמורדי דניאל שהביא הפ"ה ליו"ד (סי' ק"ה ס"ק ח') דאיסור לא נבלע אא"כ שוהה קצת על דפנות הכלי וכדרכי חשוכה שמה הביא עוד פוסקים הסוברים כן. וכיון דאבק הס"ד מתגלגל ונופל לשולי הס"ד, אין האבק שוהה על הדפנות כדי שיעור בליעה.

אך באמת אין המציאות כן, כי אע"ג דרוב האבק מתגלגל למטה תומ"מ מ"מ יש קצת אבק המתדבק אל קירות הס"ד, ולאחר שמכינים אבק בס"ד, דרך המפעלים הוא לנקות דפנות הס"ד מהאבק הנשאר, והוא אבק המתדבק לכותל ודאי יש בו שיהוי זמן ליאסר.

ו. כבולעו כן פולטו בליבון ובס"ד

ולפי כל האמור למעלה, ס"ד טעון הכשר בליבון משום דלא דמי לכלי שחוסר מן האש, ומעתה צריך לדון אם בעינין ליבון חמור, או דלמא סגי לחממן כפי מדת בליעתו, וכפי הכלל של כבולעו כן פולטו.

והנה כללא דכבולעו כן פולטו מוזכרת בהכשר כלים לענין אופן ההכשר ברש"י ע"ז (ע"ה:): ד"ה כל דבר, והיינו דכלי שתשמישו באש כעי ליבון, וכלי שתשמישו במים בעי הגעלה. אבל צ"ע אם אמרינן האי כללא בליבון גופא שיהיה מספיק במדת החום שבו נבלע בכדי להכשיר הכלי.

והפמ"ג לאו"ח (סי' תנ"א ס"ק ל') כתב להדיא שאפילו אם השתמש על האש בלי ניצוצות ניהוין, הכשרו אינו אלא בליבון חמור שע"י ניצוצות ניהוין, וכן נקט בפשיטות בחשובות אגרות משה (יו"ד ח"א סימן ס'). וכן מבואר בספר מקראי קודש להג"ר צבי פסח פרנק זצ"ל (ח"א מפסח דף רמ"ח). אכן בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' ס"ו) האריך בזה, והביא שכתשובות מיימוני מוזכר הכלל של כבולעו כן פולטו לענין ליבון. וכן איתא בכלבו לענין הכשר המרדה. ולבסוף מסיק דיש להקל עכ"פ באופן שהבליעה היחה רק ע"י תולדת האור, כיון דבלא"ה מסתפק השע"ת אם סגי בליבון, ע"ש.

ולפי אותו הצד שבמנחת יצחק דמהני כבולעו כן פולטו בליבון יש לומר שאפשר להכשיר הס"ד ע"ז שמחממין אותו למדת החום שבו נבלע האיסור, ומאחר שדעת התשובות מיימוני והכלבו דאמרינן כבולעו כן פולטו בליבון,

אולי י"ל שכס"ד דליכא עצה אחרת להכשירו יש לסמוך על הנך ראשונים, אע"ג דדעת האחרונים אינו כן.

אולם המנחת יצחק כתב בתשובה הנ"ל, דאפילו אם נניח דאמרינן כבולעו כן פולטו בליבון, מ"מ בעינין עכ"פ ליבון קל, ופחות מזה לאו כלום הוא. והוכיח דבר זה מהא דפסק השו"ע דא"א להכשיר מרדה לפסח משום דהאש נשרפנו, וקשה, הא תשמישו בתנור, ויחזירו לתנור, ויתכשר באופן של כבולעו כן פולטו. אע"כ דאפילו נימא כבולעו כן פולטו מ"מ בעינין עכ"פ ליבון קל, וא"א להכשיר מרדה בליבון קל מחשש שישרף, עכ"ל. ולפ"ז שוב הדר דינא שא"א להכשיר ס"ד באויר חם, דאע"ג דלמעלה בחדר הס"ד החום מגיע עד 500° אבל כל שיורד האויר למטה, האויר מתקרר, וכרגיל, למטה אין מדת החום למעלה מן 500°. וזה לכאורה פחות מליבון קל כיון שאין קש נשרף במדת חום שכזה. וא"כ לא יועיל אויר חם להכשירו.

אולם שמעתי מחכרי דחוי להוכיח המנ"י ליסוד הנ"ל, ד"ל דה"ט דא"א לבן מרדה משום גזירה שמא לא יניחנו באש עד שברור שנתחמם כמות שיעור תשמישו משום שירא שמא ישרף. ולעולם י"ל דאף בפחות משיעור ליבון קל מהני בליבון מטעם כבולעו כן פולטו, ורק במרדה יש גזירה מסויימת משום שהוא של עץ. ובאמת דחוי זה קצת דחוק, דמנא להם לפוסקים לחדש נזירות חדשות שלא הוזכרו בש"ס. ואולי משום דמצאנו כעין זה לענין הכשר בלי חרס דאי אפשר ללבנן גזירה דלמא חיים עליהו משום דפקעי, וכדאיחא בפסחים (ל:). ואשר לפ"ז שוב יש מקום לומר דאפשר להכשיר ס"ד ע"י אויר חם אע"ג שלא מגיע מדת החום אפילו עד כדי ליבון קל.

אבל יש לעיין אם ס"ד אפשר ללבנו בחום תשמישו אפילו אם מהני כבולעו כן פולטו בליבון, שהרי אין האש תוך חדר הס"ד, ואולי רק באש ממש מועיל כבולעו כן פולטו. ונראה להביא ראיה לספק זה, כי באמת יש לעיין בהאי ספיקא אי אמרינן בליבון כבולעו כן פולטו, דהא לכאורה הוא מחלוקת מפורשת בין המחבר והרמ"א (סי' קכ"א ס"ו שהזכרנו למעלה) דדעת המחבר כלי שבלע מקצתו על האש ונחפשט אל כולו ע"ז שחם מקצתו חם כולו, צריך להכשיר כולו בליבון, ולא סגי להכשיר מקצתו, והוא שיטת הרא"ה. והרמ"א חולק וסובר דאפשר להכשיר מקצתו משום דאמרינן כבולעו כן פולטו. והוא פשוט שיטת הטור, וכן הוא דעת הר"ן לפסחים (דף ל:) וכמבואר בגר"א. ולכאורה פלוגתא המחבר והרמ"א (והרא"ה והר"ן) היא אי אמרינן בליבון כבולעו כן פולטו, שהרי החלק שחוץ לאש מתחמם כמות תשמישו כשעת הכשירו, אבל אין ניצוצות ניהוין ממנו, ולרמ"א מהני הכשר

מקצתו לכולו משום דאמרינן כבולעו כן פולטו, ולמחבר לא מהני, הרי דלא אמרינן כבולעו כן פולטו. ולדינא, הנה הש"ך והט"ז חלקו על שיטת הרמ"א והסכימו למחבר, וכך פסק החכמת אדם (כלל ע"ד סי' י"א). והפרי"ח פסק כהרמ"א, והערוך השלחן כתב דאפשר להקל במקום הפסד מעט. וצ"ע על הפמ"ג שכתב בפשיטת דלא אמרינן כבולעו כן פולטו בליבון, ולא הזכיר שהיא מחלוקת מפורשת.

(ובאמת ראיתי במנחת יצחק הנ"ל אות ג' שכתב דעת המג"א סי' תנ"א ס"ק כ"ד דבליבון מהני להכשיר מקצתו, ומשם הוכיח דק"ל בליבון כבולעו כן פולטו. ובפשוטו נראה שדבריו בזה מאוד תמוהים, שהרי המג"א כתב שם לבאר מ"ש הרמ"א דאם הגעיל הכלי ולא הגעיל היד דאין לאסור בדיעבד, ולזה כתב המג"א הטעם דאע"ג שהבליעה מתפשטת בכולו, מ"מ אינו נפלט מאותו הצד שלא נתחב. אבל אם באמת תחב אותו הצד שלא נגעל איה"נ דאוסר. וא"כ הלא ונהפך הוא, שמבואר להדיא מהמ"א דהכשר במקצתו לא מהני להכשיר כולו, ורק דבליעת האיסור לא נפלטה כשמשחמש עם החלק שנגעל. וגם המעיין בלשון המ"א יראה שהוא איירי בהגעלה ולא בליבון, ולא ידענא למה לא הביא ראיה מהרמ"א והפרי"ח.)

אולם לאחר העיון נראה שפלוגתא המחבר והרמ"א אינו ענין להאי ספיקא אי אמרינן כבולעו כן פולטו בליבון.

דהנה משיטת המחבר באמת אין להוכיח דלא אמרינן כבולעו כן פולטו בליבון, שכשמלבין מקצת הכלי הצד השני הרי איננו ע"ג האש כלל, ואע"ג דחם מקצתו חם כולו, מ"מ לא שלט האש כ"כ באותו מקצת הכלי, וי"ל דלכן לא מהני הכשר מקצתו להמחבר, משום דליבון בעי אש ממש. ואין להביא ראיה מחם מקצתו דבמקום שמתכשר עם האש ממש דלא מהני ללכנו למדת חום תשמישו. וע"כ לא הביא הפמ"ג ראיה מהאי דינא ליסוד דבריו.

ואע"ג דכתבנו לעיל דבהם מקצתו חם כולו עדיף מכלי שהוסר מע"ג האש, שהרי כלי שהוסר מהאש ונאסר, מתכשר בהגעלה, משא"כ בחם מקצתו חם כולו בעי ליבון, והטעם משום דבהם מקצתו חם כולו בשעת בליעת האיסור עדיין מחוברת החמימות למקור האש, וא"כ מהאי טעמא נמי נימא שיהא חשיב ליבון במקצתו כאילו כולו בתוך האש. זה אינו. דבנוגע לבליעת האיסור, בזה אנו אומרים דכל שמחבר לאש בעינן ליבון משום שכה החמימות אינו מחקרר, ועדיף מה"ט מכלי שהוסר מע"ג האש. אבל בנוגע להכשר כלים י"ל דאע"ג

מחובר למקור החמימות, מ"מ ע"ג האש לא הוי, ורק אש ממש כוחו לשרוף את בליעת איסור.

ולשיטת הרמ"א ג"כ אין להוכיח דאמרינן כבולעו כן פולטו לענין מדת חום תשמישו, דהא די"ל דרק בכה"ג שהבליעה לא היתה ע"ג האש סובר הרמ"א דאמרינן כבולעו כן פולטו בליבון, ואין להוכיח מכאן לגיונא שהבליעה היתה ע"ג האש. אולם סברא זו קלושה היא, דאי אמרינן כבולעו כן פולטו בליבון, מאי נפ"מ אם הבליעה היתה ע"ג האש אם לאו. אבל עיקר החילוק בזה נראה דאין מהרמ"א ראיה ברורה משום די"ל דהא דמתכשר החלק שחוץ לאש מטעם כבולעו כן פולטו, אין זה משום דע"י שחם מקצתו חם כולו מהני כח החמימות שבחוץ לשרוף הבליעה שבחוץ, אלא הא דמתכשר הוא משום דאמרינן דכמו שהבליעה מתפשטת בתחילתו ע"י שחם מקצתו חם כולו מהחלק שע"ג האש להתלק שחוץ לאש, ה"נ בשעת הכשרו אמרינן להיפך, שהבליעה שבצד חיצון חוזרת חלילה לצד פנימי, ושם ניצוצות ניתזין ונשרפת הבליעה שם.

ולאו סברא רחוקה היא, שהרי הרמ"א סובר דהגעלת מקצתו מהני לכולו, והגעלה אינו שורף האיסור, אלא מפליטו, וא"כ ע"כ הא דמהניא הגעלת מקצת הכלי להכשיר כולו הוא משום דאמרינן שהבליעה שבצד חיצון חוזרת פנימה ונפלטת שמה אל תוך המים, וא"כ י"ל דה"נ ליבון מקצתו מהני משום דהבליעה חוזרת פנימה. וכדעת הרא"ה שמחלק בין ליבון להגעלה וסובר דבהגעלה הכשר מקצתו מהני, ולא בליבון, צ"ל שסובר שבהגעלה מי ההגעלה נכנסים אל תוך הכלי ומתפשטים לצד החיצון, ומפליטים מצד חיצון את טעם הבליעה, וע"י המים חוזרת טעם האיסור שבלוע בכלי פנימה, משא"כ בליבון, אין שמה בלועת מים להחזיר את הבליעה. אבל י"ל דהרמ"א לא נחית להאי חילוקא, וסובר דכמו דבשעת בליעתו הטעם מתפשט מצד פנימי אל הצד החיצון, ה"נ בשעת ההכשר, הבליעה חוזרת חלילה אפילו כשמכשירו ע"י ליבון.

ובמה שנוגע להכשר הס"ד יוצא מהנ"ל דאם מהני כבולעו כן פולטו בליבון, ע"כ צ"ל דבכלי שאינו עומד ע"ג האש לכו"ע לא אמרינן כבולעו כן פולטו, שהרי הכי הוכחנו לעיל משיטת המחבר שסובר דהכשר מקצתו לא מהני לכולו, וע"כ הטעם משום דרק אש מהני לליבון. ואף הרמ"א החולק על המחבר י"ל דמודה בעצם דרק אש מהני לליבון, והא דאמרינן כבולעו כן פולטו בגוונא דחם מקצתו חם כולו הוא משום שהבליעה מתפשטת פנימה ונשרפת שמה ע"י האש. וא"כ בס"ד לא יועיל הכשרו במדת חום תשמישו, שהרי הס"ד דומה לחם מקצתו חם כולו, כיון שהאש אינו נמצא בחדר הס"ד, ורק נכנס שם האויר החם

דרך הצינורות. וכמו דכחם מקצתו חם כולו לא מתכשר מקצתו ע"י חום האש כמות חום תשמישו, הי"א א"א להכשיר הסייד באויר החם.

אבל לפי מה שצדדנו לעיל שסייד מקרי ע"ג האש והוא משום שהאור לא נדון כדבר נפרד כמו חרס, וכל ששולט החום דרך האויר מקרי ע"ג האש, י"ל שסייד עדיף מחם מקצתו חם כולו, וייתכן להכשירו ע"י האויר החם.

אבל כאמת נראה להביא ראיה מן הראשונים דלא אמרינן ככולעו כן פולטו בליבון.

דהנה בע"ז דף ע"ו. איתא, תנן השפור והאסכלא מלבנן באור, והתנן גבי קדשים השפור והאסכלא מגעילין בחמין וכו'. אלא אמר רבא קדשים היינו טעמייהו כדרב נחמן אמר רבה בר אבוה דאמר כל יום ויום נעשה גיעול לחכירו. ע"כ. והקשה הרשב"א בתורת הבית בית ד' שער ד' וז"ל וקשיא לי טובא וכי מי עדיף בישול דיום שני מהגעלה גמורה ואם הגעלה הוה קשיא ליה לר' עמרם היאך מכשירתן מה היתה תשובתו של רבא דאמר כל יום נעשה גיעול, והלא ליבון הוא צריך כמו ששינונו במשנתנו, והליבון צריך שיהיו ניצוצות ניתזין ממנו, וכו'. וניחא לי, דה"ק דקדשים היתרא בלעו וכיון שבשל בו קודם שיבא לידי נותר לכשיגיע זמנו להיות חל על מה שבלע שם נותר כבר נקלש ונחלש האיסור כל כך ע"י בישול שני עד שלא נשאר בו אלא בלע מועט וכו' עכ"ל.

ויש לעיין כמה דקשה ליה להרב תורת הבית איך מהני הכשר בכל יום ויום ע"י גיעול, והלא ליכא ניצוצות ניתזין, איך הבין הרשב"א אופן הגיעול, האם הגיעול דבכל יום ויום הוא ע"י הגעלה, שמכשלים הבשר על השפור בתוך מים, וע"ז קשה ליה להרשב"א איך מהניא הגעלה הא ליבון בעי. או דילמא בכל יום ויום נעשה גיעול היינו ע"י שצולין הבשר על השפור, ומקשה התורת הבית איך מהני צליית הקרבן להכשיר השפור מטעם ליבון, והלא ליבון בעי ניצוצות ניתזין. ומלשון הרשב"א שכתב "וכי מי עדיף בישול דיום שני מהגעלה", היה אפשר לדייק דהגיעול הוא במים, וכמשמעו של לשון בישול, אבל אין זה נכון, שהרי הרשב"א ג"כ כתב בתוך דבריו, "השפור והאסכלא שבישלו בהן חטאת נפשט הבלע בכולן, וכשהוא חוזר ומתבשל בו במקצתו למחר היאך עלה הכשרו בכולו". והבישול הראשון של חטאת הוא ודאי ע"י צלייה, דמה"ט מקשה הש"ס דנבעי ליבון, וע"כ אין לדייק מזה כלום. ועיין רש"י על התורה (דברים ט"ז-ד) שכתב, ובשלת, זה צלי אש שאף היא קרוי בישול, עכ"ל.

וממה דנקט הש"ס לישנא דגיעול אין להביא ראיה, דהא ודאי נכלל כאן הכשר כלי בישול, וע"כ נקט לשון גיעול שפירושו פליטה. ועיין במאירי שראה מדבריו דהכוונה הוא דמתכשר ע"י הגעלה, שמכשל את הבשר ביורה כשהכשר מונח על השפור, והגעלה מהניא לשפור כיון דהיתרא בלע. אבל מלשון התורת הבית כאמת משמע דמפרש שהשפור מתכשר ע"י צלייה, דא"כ למה ליה להקשות דליבון בעי ניצוצות ניתזין, הא אפי' אם ליבון לא בעי ניצוצות ניתזין מ"מ אין כאן ליבון אלא הגעלה. אלא ע"כ דהרשב"א מפרש דנעשה גיעול לשפור ע"י צלי. ולכן מקשה דמאי מהני צלי להכשירו, הלא אין ניצוצות ניתזין. וכך הבין הפרי תואר לבעל אור החיים הקדוש (לסי' קכ"א ס"ק ח') בכוונת התורת הבית. וכאמת כך מפורש להדיא בריטב"א, שהקשה ג"כ בהרשב"א, אבל הוסיף קצת בלשונו, וז"ל, וא"ח כיון דשפור ואסכלא בלעו טובא ע"י האור עד דלא סגי ליה אלא בליבון היאך נכשרין בגיעול דכל יום ויום שחוזרין וצולין בהן, והלא הליבון צריך שתשיר קליפתן וכו'. ובירושלמי אמרו: שיהיו ניצוצות מתנחזין ממנו וכו' עכ"ל. הרי שדייק לכתוב שבכל יום ויום נעשה גיעול ע"י שחוזרין וצולין בהן. וכן מבואר ג"כ בתוס' חולין (ק"א:): דה"ה הלכתא, שהביאו ראיה דנ"ט בר נ"ט דהיתרא מותר אף בבישול מהא דבכל יום ויום נעשה גיעול לחכירו, ולא ממעט בכך זמן אכילת קדשים. ודחו דשאני דה"ה שיש מים בקדירה והוי טעם שלישי. ושוב כתבו שזה אינו שהרי גבי שפור ואסכלא מייתי בכל יום ויום נעשה גיעול לחכירו והיינו דאירי בצלי דליכא אלא טעם שני בשעת הכשר. א"כ מבואר מהתוס' שהבינו דנעשה גיעול היינו ע"י ליבון.

והנה מאחר דלשון התורת הבית מורה שבכל יום ויום נעשה גיעול היינו ע"י ליבון, יצא הפרי תאר לחלק על קשייתו של הרשב"א, וכתב וז"ל, וההיא דקתני מלבנן לא קשיא, דהאי נמי ליבון קרי ליה, וההיא דירושלמי דקאמר עד שיהו ניצוצות ניתזות מיירי בכלי שאין ידוע לן שיעור ליבוננו, כגון שפורין של גויים, א"ע שפורין של הזולת, דלגבי המכשיר לא בריר ליה מילתא דלא הוה זמן דנשתמש בהם עד דהוי ניצוצות, לזה בעינן עד שיהיו ניצוצות ניתזות. משא"כ בשפורים של קדשים דמסיימי תשמישיהו, שפיר אמרינן כל יום נעשה גיעול לחכירו ומתכשר בהכי, עכ"ל. הרי דעת הפרי תאר דכל שידוע מדת חום תשמישו מהני ליבון באותו הזמן, דככולעו כן פולטו. אבל מקושיית הרשב"א והריטב"א הרי יוצא מפורש דלא אמרינן ככולעו כן פולטו בליבון.

ויש מקום לבעל הדין לחלק ולומר דבאמת גם הרשב"א והריטב"א יכולים לסבור דאמרינן ככולעו כן פולטו בליבון, ומ"מ לא ניחא להו בחירוץ הפרי תאר משום דמאן לימא לן דכשנעשה גיעול לחכירו שוהה השפור על האש זמן

שוה, דלמא פעם מאריך ופעם מקצר, ונמצא דאין מדת החוס שוה, ולכן הקשו
 איך מהני גיעול לחבירו דלמא היום היה מדה תומו פחות מאתמול. אבל אין זה
 במשמע לשונם, דא"כ למה הקשו דליבון בעי ניצוצות ניתוין, הא השפוד אנו
 מנתו ניצוצות בשעת צליית קדשים, דמשו"ה קשה להו להרשב"א ולרשב"א
 איך נעשה גיעול בכך, וא"כ לא הוי להו להקשות דנבעי ניצוצות ניתוין. והכי
 הוי להו להקשות, מאן יימר שנחמם בשעת הכשרו כבשעת צלייה ראשונה
 ומדקשו דבעינן ניצוצות ניתוין משמע רכללא הוא, רכל שחשמישו על האש
 בעינן הכשר של ניצוצות ניתוין, אע"ג דבשעת בליעת האיסור לא הוי ניצוצות
 ניתוין, ומעתה מכואר מהרשב"א והריטב"א דלא אמרינן כבולעו כך פולטו
 בליבון.

והנה להלכה נראה דא"א להקל בליבון להכשיר מטעם כבולעו כך פולטו
 שהרי דעת הרשב"א והריטב"א דלא מהני, וכן תפסו בתראי, הפמ"ג ואג"מ
 ומקראי קדש. ולכן אע"ג דהמנ"י דייק מתשובות מיימוני והכלבו לקולא, וגם
 הפרי חאר סוכו הכי, מ"מ לא נראה לסמוך ע"ז בשעה שיש חולקים. והן
 המנ"י לא הורה למעשה להקל אלא דווקא בנוגא שבליעת הטעם היה על ידי
 תולדות האור, דבכה"ג יש ספק בכלל אי בעי ליבון או הגעלה. ובפרט בנוגע
 לס"ד נראה שאין להקל, שהרי כתבנו לעיל דאם ס"ד לא מקרי ע"ג האש א"כ
 לכו"ע לא מהני כבולעו כך פולטו דומיא דחם מקצתו חם כולו.

ומעתה באנו לידי מכוכה גדולה בהכשר הס"ד, כי לפי המבואר לעיל הס"ד
 מתכשר בליבון חמור דווקא, וא"א ללבנו ע"י אויר החם שבו. ולמעשה א"א
 ללבנו ע"י אבוקת אש, וכדרך שמלבנים כלים אחרים, לפי שחור הס"ד גדול
 מאוד, גובהו כעשרים או שלשים אמה, וא"א ללבנו בזה האופן, וא"כ לכאורה
 א"א להכשירו.

ז. השתמשות בס"ד בלי הכשר כלל

אך אם הגענו לכך שא"א להכשיר את הס"ד, אולי יש לדמותו להא דכתב
 המחבר ביר"ד (סי' ק"ח ס"ג) דמותר להשתמש עם מרדה כשאינה בת יומא
 משום דא"א בענין אחר, והטעם כמ"ש הש"ך והט"ז בשם התוס' ע"ז (ס"ו):
 שהרי העכו"ם לא ישמע לו לעשות מרדה חדשה ככל פעם שישפך עליה של
 איסור, והיכא דלא אפשר לא גזרו אינו בן יומו אטו בן יומו. וא"כ י"ל דאם
 הס"ד הוא של עכו"ם שרי להשתמש בו כשאינו ב"י בלי הכשר כלל, דדמי להא
 דמרדה.

גם יש לצרף מש"כ האג"מ (י"ד ח"ב סי' ע"א) דמעיקר הדין א"צ
 להכשיר כלים כמפעל של עכו"ם כשהם אב"י משום דלא גזרו אינו ב"י אטו
 ב"י אלא בישראל ולא בעכו"ם. (וצ"ל לפ"ז דהא דכתבו התוס' דמרדה א"צ
 להכשר משום שלא ישמע לו העכו"ם, ולא אמרו בפשוטו, דכיון דהכלי הוא של
 עכו"ם לא גזרו אינו ב"י אטו ב"י, היינו משום דבמרדה איירי שהעכו"ם עושה
 את זה בשביל הישראל, ועיין ביר"ד (סי' קכ"ה ס"ו) דאם הישראל אומר
 לעכו"ם לעשות בשבילו, הרי הוא כאילו בישל בידיו. ומש"כ האג"מ להתיר
 היתר במפעל של עכו"ם שאינם עושים בדווקא בשביל הישראל.) ומ"מ מסיק
 האג"מ שאין נכון לרבנים ליתן הכשר על סמך זה משום דהדבר מכוער. וא"כ
 י"ל דבס"ד, אם רק ישתמשו בו כשאינו בן יומו, מעיקר הדין שרי בלי הכשר
 כלל. (היכא דהוא של עכו"ם), שהרי אין העכו"ם עושה במיוחד בשביל
 הישראל, אלא דמכוער הדבר, וכיון דדמי למרדה, שהעכו"ם לא ישמע לנו
 לעשות ס"ד מיוחד בשביל מאכלים כשרים, יש להתיר אף לכתחילה, אפילו בלי
 להכשיר כלל.

אבל ראיתי במנחת יצחק בסיומן הנ"ל דעתו דהתירא של מרדה שא"צ
 הכשר אמורה רק לענין פת דהוי חיי נפש, ועל הלחם יהיה האדם, דמה"ט
 הקילו בפת עכו"ם יותר מבישול עכו"ם, אבל לשאר מיני אוכל אין ראייה
 שמוותר להשתמש בכלי עכו"ם בלי הכשר כלים, ושכך מבואר בשו"ת כתב סופר
 (או"ח סי' פ"ז) שהחמיר בנוגע לשאלת עשיית צוקער בבית חרושת של עכו"ם
 בכלים שאינם בני"י, ולא התיר מטעם מרדה, וע"כ משום דרק בפת הקילו,
 עכ"ל. ולפ"ז אין לנו להתיר להשתמש לכתחלה בס"ד בלי הכשר כלל, שהרי
 מכוער הדבר, וכמ"ש האג"מ.

ווא"כ לפי כל הנ"ל א"א ליתן הכשר למפעלים שמיצרים אבקים בס"ד,
 ומיצרים גם מאכלות אסורות שם, כי לפי האמור א"א להכשירו, וצ"ע בטעם
 המקילים בזה.

ח. הכשר ס"ד מחשמיש של חלב ב"י

והנה עד עתה כתבנו לענין ס"ד שנשתמשו בו לאיסור, אבל יש לעיין אם
 השתמשו עם הס"ד לחלב, דהוי היתרא, כיצד מכשירין אותו להשתמש בו
 לכשר, או למין אוכל שדעתו לאכול עם בשר. וזה פשוט שהגעלה מהני, כיון
 שהיתרא בלע, עיין בש"ך י"ד סי' קכ"א ס"ק ח', ושו"ע או"ח סי' תקט"ט ס"ה,
 ומ"א ס"ק י', אבל יש לעיין אם אפשר להכשירו עם אויר החם. כי אע"ג

קונטרס בענין הכשר כלים

הרב מרדכי וויליג

תנן (ע"ז עה:) הלוקח כלי תשמיש מן העכו"ם, את שדרכו להטביל יטביל, להגעיל יגעיל, ללכן כאור ילבן כאור. השפור והאסכלא מלבנן באור. הסכין שפה והיא טהורה. ובגמ' (שם) הביאו הפסוק, כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר, ופרש"י, שנשחמשו בו בני מדין ע"י האור, תעבירו באש, כעין כולעו לאיסור יפליטנו, כדאמרן ככולעו כך פולטו, עכ"ל.

המבואר מדברי רש"י שהכלל הנאמר בגמ' (פסחים ל:) לענין הגעלה, שככולעו כך פולטו, שייך גם בליבון. ונפק"מ למעשה, דבגמ' (עו.) איתא, ועד כמה מלבנן, א"ר מני עד שתשיר קליפתן. ויש טוענים, דכפחות מאזה א"א להכשיר בליבון כלל, אף אם האיסור נבלע בחום פחות מזה. אבל לפי דברי רש"י ז"ל, די"ל ככ"פ אף בליבון, נראה דמהני אם מחממו כחום שניבלע בו האיסור. [ואף דכפשוטו יש לרון בזה ולומר דלא נתכוון רש"י בזה אלא לומר שכדרך שנבלע - ע"י האור - כך הוא אופן הכשרו - ע"י ליבון, אבל לא נתכוון לחדש בזה בפרטי הלכות ליבון, מ"מ ע"י כסמוך מה שהבאנו מתשו' מיימוני בשם נכדתו של רש"י; וכן ע"י כסמוך, שלכמה אחרונים לא שייך בכלל כל הביטוי הזה בליבון, דאינו עושה פליטה כלל, אלא שורפו להאיסור במקומו. ואילו ברש"י שלפנינו הביא ללשון הזה אף לגבי ליבון, וע"י בהמשך דבריו.]

וכן מבואר בתשובות מיימוניות (מאכ"א סי' ה') בשם הר"י ז"ל, אפילו לא הוסק (התנור) יפה כדי השרת קליפה מהני, שהרי רגילים לחזור ולחממו, כשרוצים לחזור ולאפות, ונאמר ככ"פ... ושאלתי לאלמנת דודי ר"י ואמרה שכעלה לא ה"י מוחה בידם, והיו אופין תחת מחבת אחת פשטיד"א (בשר) אחר פלדי"ן (חלב), אך היו מסיקין רק כדרך האופים. וכן נוהגין בבית רבינו מאיר זקני ובבית מרת מרים בתו של רבינו שלמה זכו, עיי"ש.

והנה בפמ"ג לאו"ח סי' תנ"א א"א מחמיר בזה, וז"ל, צריך באיסור ובחמץ שיהיו ניצוצות ניתזין אע"ג דשימש כאין ניצוצות במחבת וכיסוי זה, אע"ג דככ"פ, ושאני שפור ואסכלא די"ל דשמש בניצוצות נתזין ושפור חם כולו כה"ג, מ"מ האי לאו מטעם גיעול היוצא, רק שורף בעיניו, וכל שאין ניצוצות אין שורף, עכ"ל. ושיעור ניצוצות ניתזין נמצא בשו"ע (שם ס"ד) עפ"י הירו' (סוף ע"ז), וכיפה עינים (עו.) כתב שזהו גופא שיעור עד שתשיר קליפתן

אבל אם בדעתו להשתמש בהכלי רק בצונן, הרי שפיר התירה הטבילה. את ההשתמשות בהכלי, וכיון שכבר חלה הטבילה בשעתה, שוב יכול להשתמש בו אח"כ אף בחמין לכשיגעילנו.

ולכן נראה לומר בנדון הדגמ"ר, דאף שהכלי הוא אינו כ"י, ולא יאסור המאכל שיבשל בו, מ"מ כיון דמדרבנן אסור לו להשתמש בהך כלי בחמין עד שיגעילנו, ה"ג נראה שאין לטבול אותו הכלי עד שיגעילנו מאחר שסוכ"ס לא תתיר (מדרבנן) את ההשתמשות באותו הכלי. וכן מצאתי בתשובות עמודי אור מאת הג"ר העליר שג"כ הכריע לדינא דלא כדברי הדגמ"ר הנ"ל.

ד] והנה עיין בשו"ע (י"ד סימן ק"ג סעיף ו') שכתב המחבר, וז"ל, יש מי שאומר שאם שמו פלפלין בקדרה של איסור שאינה בת יומא הכל אסור דחורפיה משויא ליה לשבח, עכ"ל. והנה המחבר בעצמו פסק באו"ח דנטל"פ מותר אף בחמץ בפסח, וכמו שהבאנו לעיל, ואם כן מבואר דסובר דהיתרא דנטל"פ אינו מכח דין ביטול אלא דמותר בחורח עצמו [וכשיטת הר"ן], וא"כ בכלי שאב"י הרי כל מה שבדופני הכלי כבר נהפך להיות היתר, דהוי כנבילה שא"ר לגר, וא"כ קשה, למה פסק המחבר דע"י דבר חריף משויא ליה לשבח, כיון שכבר פקע איסורי' מיניה, דהלא החות דעת (רס"י ק"ג) ייסד דבאיסור שנפסל מאכילה ואינו ראוי עוד לאכילה, אף אם אח"כ נעשה ראוי, אינו חוזר וניעור, וא"כ גם ע"י דבר חריף לא היה צריך לחזור לאיסורו ובשלמא לפי שיטת הרשב"א, דהיתרא דנטל"פ וכלי שאינו כ"י הוא משום דבכל פעם יהי שמה ביטול, ואז שפיר מוכן דכיון דהאיסור בעצמותו לא פקע, דבהשתמש בכלי שאב"י בדבר חריף דמחלי"י ליה לשבח, דבכה"ג לא יתבטל האיסור. אבל לפי המחבר בעצמו שסובר דאין שם עוד מציאות של איסור כלל בהכלי, למה יהי אסור ע"י דבר חריף. וצ"ע"ג על החות דעת. ובחי' הריטב"א לע"ז (לט.) אהך גמ' דחילתית העיר כן, ומכח קושיא זו הביא בשם הר"א הלוי להכריח דהגמרא מיירי בדאיכא שמונונית בעין על הסכין. אך על השו"ע קשה שהרי הבין דמיירי בסכין נקיה שיש בה בליעת איסור שאב"י.

שבבכלי, וכ"כ בספר האשכול (ח"ג עמ' 141, מובא בספר הגעלת כלים פ"ה ה"ג, עיי"ש). עכ"פ מבואר, דכיון שליבון שורף ואין מפליט, א"א לומר ככ"פ במדת החום, ולעולם צריך ניצוצות ניתזין.

ובספר הגעלת כלים (במבוא פ"ד) האריך במחלוקת הראשונים בזה, אם ליבון מפליט או שורף במקומו. אכן נראה, דאף אם שורף במקומו עדיין י"ל ככ"פ, שהרי רש"י (עו. ד"ה מגעילין) כתב וז"ל, לא חשיב כליבון, דליבון שורף את הכלי. והרי רש"י בעצמו ס"ל ככ"פ כליבון, וכנ"ל. א"ו דככ"פ לאו דוקא, ור"ל כתשמישו כך הכשרו, והאיסור נשרף בחום שבו נבלע. ועיי"ש (בס' ה"כ), דכס' שאלי ציון החמיר בזה, והביא עוד ראיות לחומרא. אכן כל ראיותיו הם מהפרמ"ג, וכבר נתבאר שהוא מחמיר בזה, אבל מהראשונים ושאר הפוסקים לא נראה כן, וכנ"ל.

אכן בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' ס"ו, מובא בה"כ שם), אחר שצדד להקל ע"פ תשו' מ"י הנ"ל, הקשה מדין השר"ע (סי"ט), הרחת י"א שאין מועיל לה הגעלה וצריך לקנות חדשה. ופ"י במ"ב (ס"ק ק"י), משום דבולעת מן החמץ ע"י האור בלי שום משקה, וללכנה אי אפשר דהא של עץ היא. ואם נימא ככ"פ כליבון, הלא אפשר ללכנו כאותו חום שרגיל להשתמש בו.

ותירץ המנח"י, דבעינן עכ"פ שיהי' ליבון קל שהקש נשרף, וגם כשיעור זה א"א בשל עץ. וצ"ב, דאם ככ"פ, למה לא יועיל אף בפחות משיעור ליבון קל. ונראה, דז"ל הב"י (שם), כתב הכלבו, הרחת נהגו להגעילה או לקנות חדשה. ואפשר לומר שאם ימרקנו הרבה יפה ויתננה בתוך התנור הרבה שרי בזה, דככ"פ. והגהות מ"י כתבו בפ"ה העץ שרודין בו את הפת אין לו תקנה, שתשמישו ע"י האור, עכ"ל.

המבואר מזה, דלהכלבו אמרינן ככ"פ כליבון, וכתשו' מ"י הנ"ל, ולהגמ"י אין לו תקנה, ולא ביאר טעמו. ונראה, דאף לשיטה זו י"ל ככ"פ בלבון. אלא דיש לחוש דלמא חייס עליו, עשו"ע (ס"א), דאף דבכל יום מכניסו לתנור להכניס או להוציא הפת ואינו נשרף בזמן קצר, כשמלבנו צריך להשהותו קצת, וכזמן הכי ארוך שהכניסו בחמץ, ויש לחוש שיפחד להשהותו כל כך. ועוד, דכשמשתמש בו, יש פת ע"ג הרחת, או בכניסה או ביציאה, וזה מונעו מלהשרף. משא"כ כשמלבנו, שיש חום התנור מכל הצדדים, ולכן חיישינן דלמא חייס עליו.

עכ"פ כשמגיע לשיעור ליבון קל אף להמנח"י אמרינן ככ"פ בלבון, ועפ"ז החיר להכשיר תנור ע"י הפעלתו כפי שימושו, שבתנורים שלנו מגיע לחום של יותר מחמש מאות מעלות, שהוא בודאי שיעור לבון קל (ודלא כחולקים בזה. וע"ע בסמוך). ולמש"כ יש צד לומר ככ"פ בלבון אף בפחות משיעור ליבון קל.

ב) ועיי"ש במנח"י, שמקור דברי הפמ"ג הם בכ"י (שם) וז"ל, כיסוי של ברזל שמשמין אותו על חררה שנאפת ע"ג כירה וכו', רבינו ירוחם כתב בשם החוס' שא"צ ליבון עד שתסיר קליפתו, אלא מחממו כמו שמשמין אותו על החררה כל השנה כולה, כי היא בלועה מהיתר. וכבר כתבתי בסימן זה שדעת הוב הפוסקים שאין חלוק זה כלום, כך לי בלוע מהיתר כמו בלוע מאיסור. וג"כ כתבתי שם הכשר הליבון היאך הוא, עכ"ל. ומלשון מחממו כמו שמשמין אותו על החררה כל השנה כולה, הבין הפמ"ג דמדובר בליבון של ככ"פ, וא"כ למסקנת הב"י לא מהני ליבון של ככ"פ, ובעינן דוקא ניצוצות ניתזין, וכמש"ש לעיל בסימן זה.

אך נראה שאין זו כוונת ר' ירוחם, דאם ככ"פ מהני במקום ניצוצות, הוי כליבון תמור, ומהני אף באיסורא בלע. וע"כ כונתו דליבון קל מהני בחמץ, דהחירא בלע, והב"י חולק, שכבר פסק לעיל כרוב הפוסקים דחמץ איסורא בלע (ול' כאן, כך לי וכו', צע"ק). ובעינן ליבון חמור. והא דלא מהני חימום הכירה בכל השנה משום ככ"פ, נראה שיש יותר חום כשהכיסוי נוגע בחררה הנאפית ע"ג הכירה מאשר כשמחממים אותו בלי פת, משום שהכירה פתוחה לאויר, [ודלא כתנור], ולכן נגיעת הפת החמה מחממת את הכיסוי יותר. ולעולם אם יש חום בליבון כחום בליעה, י"ל ככ"פ לכר"ע, ודלא כהפמ"ג.

והנה בתנורים שלנו לכאורה לא מהני החום הכי גבוה כליבון מטעם אחר, דהסיקו מבחוץ, כלומר שקרקעית התנור נמצאת בין האש לבין התנור, ובגמ' (פסחים ל:): ובשו"ע (ס"א) מבואר דלא מהני. אך במגן האלף (סק"ג) כתב דרק בכלי חרס אין מועיל היסקו מבחוץ. אבל בכלי מתכות שפיר מהני אפילו היסק מבחוץ, כיון שהסיקו תמיד מבחוץ, וכדרך תשמישו כך הכשירו. ובס' ה"כ (פ"ה ה"ד) כתב דכ"נ בשו"ע הגר"ז (ס"ח) ובאבניז (סי' שס"ח), ודלא כפמ"ג (א"א סק"י). ולפ"ז בתנור שלנו העשוי ממתכת שפיר מהני היסקו מבחוץ לליבון.

הן אמת דהיסק מבחוץ לא מהני בחרס אף בתנור שדרכו להשתמש בכך, וכשו"ע (ס"ב, ול' מגן האלף צע"ק), וק' מ"ט לא נימא ככ"פ. ולדעת המנח"י

הנ"ל יש מקום לומר דחרס, שמגין בפני החום, אינו מגיע לשיעור לבן קל בפנים כשהסיקו מבחוץ, משא"כ במתכת, שמעביר חום והכל מתלבן וכמש"כ האבני"ז (שם). אכן למשכ"ל, דיש לדרן בדבריו כזה, וי"ל דאולי א"צ אפילו שיעור לבן קל, צ"ע. ואולי י"ל דכיון דהחרס מגין בפני החום שבא מהאש שמבחרין, יש יותר חום כשיש מאכל המתחמם מכפנים ונוגע בדופן הפנימי, משא"כ בהיסקו מבפנים, או במתכת שדומה להיסקו מבפנים, וכאבני"ז נ"ל ודו"ק.

ועדיין יש לדרן, דבהרבה מהתנורים שלנו יש ציפוי דק מפורצלן, שדינו כחרס לרוה"פ, ושוכ י"ל דלא יועיל היסקו מבחוץ. אך נראה, שכיון שהציפוי הוא דק מאד אינו מגין בפני החום, ודופן הפנימי מתחמם מאד, ושפיר הוי כלבון חמור מטעם ככ"פ. ובס' ה"כ (שם) הביא מהר"ת (סי' קכ"א סקמ"ז), דלכר"ע הוי עכ"פ כלבון קל במסיק מבחוץ, ונ"מ בתנור שלנו, וכמו שיחבאה.

דהנה בתנור שלנו אין היאסור (או החמץ) נוגע בדופן התנור, ורק נבלע בדופן התנור ע"י זיעה או ע"י ניצוצות של משקין שנופלים או ניתזים מהקדירה. ובתשרי מיי" הנ"ל מוכח דזה סניף נוסף להקל ולסמוך על ליבון דככ"פ. וכ"נ במ"ב (סי' תס"א סק"ג), דחמץ הנבלע בגגו וקידוחיו של התנור נפלט ע"י ליבון השלהבת שמסיקין אותו לאפות בו מצות, אע"פ שבשר"ע (ס"א) מצריך גחלים על פני כל קרקעיתו. וכ"כ בס' ה"כ (פי"ג התל"ב) כשם הגר"א הענקין, ושכן נהגו באירופה. ולכאורה טעם הפוסקים הנ"ל הוא, דכשבלע רק ע"י זיעה דדי בליבון קל, וא"כ הוה"נ בהיסקו מבחוץ להר"ת הנ"ל.

ויש לצרף בזה שיטת הרבה פוסקים (ע"י ר"ת לסי' צ"ב ס"ק קס"ה, וכן פסקו הרבה מפוסקי זמננו), דאף שיש בליעה בדופן וגג התנור ע"י זיעה, אין בליעה זו נפלטת ואוסרת ע"י זיעה, וז"ש בשו"ע (שם ס"ח), דזיעה ממחבת של חלב אוסרת קדירת בשר שעלי, ולא נזכר שהמחבת ג"כ נאסרת. ורק בהכל עב שתחת כיסוי קדירה נפלטת בליעת האיסור מהכיסוי לקדירה (רמ"א שם ס"ז), ובתנורים שלנו אין הכל עב כזה. ולפי"ז אין צריך הכשר בכלל לתנור, ואין צריך לזהור בבשר וחלב בזאה"ז כלל, ודלא כהאג"מ (יר"ד ח"א סי' מ') שאוסר לבשל קדירות מגולות מבשר וחלב בתנור אחד אף בזאה"ז.

וע"ש באג"מ, דיש להקל בזיעת אוכלין, וכהפ"ת (שם סק"ו), אם לא ידוע שהזיע, וכודאי הזיע החמיר, ודלא כהפ"ת, כי הפמ"ג (שם) מסתפק בזה. ומקור ספקו במג"א (סק"ל) שכתב לשון הטור, בענין כיסוי של כרזל שעל החררה

ועדיין יש לדרן, דבהרבה מהתנורים שלנו יש ציפוי דק מפורצלן, שדינו כחרס לרוה"פ, ושוכ י"ל דלא יועיל היסקו מבחוץ. אך נראה, שכיון שהציפוי הוא דק מאד אינו מגין בפני החום, ודופן הפנימי מתחמם מאד, ושפיר הוי כלבון חמור מטעם ככ"פ. ובס' ה"כ (שם) הביא מהר"ת (סי' קכ"א סקמ"ז), דלכר"ע הוי עכ"פ כלבון קל במסיק מבחוץ, ונ"מ בתנור שלנו, וכמו שיחבאה.

ויש לצרף בזה שיטת הרבה פוסקים (ע"י ר"ת לסי' צ"ב ס"ק קס"ה, וכן פסקו הרבה מפוסקי זמננו), דאף שיש בליעה בדופן וגג התנור ע"י זיעה, אין בליעה זו נפלטת ואוסרת ע"י זיעה, וז"ש בשו"ע (שם ס"ח), דזיעה ממחבת של חלב אוסרת קדירת בשר שעלי, ולא נזכר שהמחבת ג"כ נאסרת. ורק בהכל עב שתחת כיסוי קדירה נפלטת בליעת האיסור מהכיסוי לקדירה (רמ"א שם ס"ז), ובתנורים שלנו אין הכל עב כזה. ולפי"ז אין צריך הכשר בכלל לתנור, ואין צריך לזהור בבשר וחלב בזאה"ז כלל, ודלא כהאג"מ (יר"ד ח"א סי' מ') שאוסר לבשל קדירות מגולות מבשר וחלב בתנור אחד אף בזאה"ז.

וע"ש באג"מ, דיש להקל בזיעת אוכלין, וכהפ"ת (שם סק"ו), אם לא ידוע שהזיע, וכודאי הזיע החמיר, ודלא כהפ"ת, כי הפמ"ג (שם) מסתפק בזה. ומקור ספקו במג"א (סק"ל) שכתב לשון הטור, בענין כיסוי של כרזל שעל החררה

ובפשוטו נראה דדי בשיעור יס"ב מבחוץ, אלא דרגילים לבדוק בקש נשרף מבחוץ יכדי שלא יכזה בחום, או דקשה לשער מדת יס"ב, וכ"נ קצת בשו"ע (הגר"ז: סט"ז), דמדינא די ביס"ב, ונהגו להחמיר בקש נשרף. אבל בפמ"ג (מ"ז ס"ס תנ"ב) כתב ששני טעמים הם, ובבלע איסור בכלי ראשון שעל האש, דהיינו (רמ"א שם ס"א) דבעינן מים רותחים להגעיל, בעינן לבון קל בקש נשרף, ורק בבלע איסור ע"י עירוי, או בכ"ר שלא על האש, דדי במים שהיס"ב להגעיל (מ"ב שם סק"ח), מהני ליבון דיס"ב מבחוץ.

והשוואה זו של הפמ"ג צ"ע, דלכאורה כוונתו דבעינן ככ"פ כשכולע ככ"ד על האש, אך מנ"ל להשוות שיעור קש נשרף מבחוץ לשיעור מעלה רתיחה מכפנים, דבפשוטו בעינן חום גבוה יותר לשרוף הקש, וא"כ כשנשרף מבחוץ זהו בחום יותר גבוה מחום ברחיחה כפנים, ועי"ל, דלכאורה אין מקור לחילוק זהו בראשונים.

25

← ואולי י"ל דליבון דקש נשרף נצרך מדינא במק"א, דהרמ"א (ס"ד) מצרין ליבון קל בדבר שרינו בהגעלה רק שיש בו סריקים, וביאר המ"ב (סקל"ג) דבשיעור זה בודאי נשרף כל הממשות, ובזה נראה דלא די ביט"ב מבחון דאינו במקום הגעלה, אלא בעינן שיעור קש נשרף, וגדולה מזו כתב במגן האלף (סק"ה), דבעינן לבון חמיר בגומות, שהרי הרא"ש כתב (סי' ל"ד) שסכין צריך ליבון משום הגומות, ובתוספתא קחשיב סכין בהדי שפודין ואסכלאות שצריכים ליבון חמור. ולהרמ"א צ"ל דלעולם בסכין די בקש נשרף לבער את הבעין שבגומות, ולא נזכר ליבון קל כי אין מושג כזה בגמ', ורק דהראשונים חידשו דבר זה. ומה"ט אילה"ק מהא דליבון קל די ביט"ב במקום הגעלה (למש"כ, ודלא כהפמ"ג), ולבער הגומות בעינן קש נשרף, דלק"מ, דמושג זה לא נמצא בגמ', ומהני בכל מקום לפי ענינו, ואף להפמ"ג צ"ל כן, וכנ"ל.

והנה הרא"ש (שם) הביא מהירושלמי, וז"ל, אבל בסכין גדולה צריכה ליבון, והליבון שאמרו והוא שיהיו ניצוצות ניתזין ממנו. ופירש הרא"ש, דסכין גדול דרך לעשות בו גומות, וכנ"ל. ובפולפולא חריפתא (אות ד') הקשה, שהרא"ש (סי' לא) כתב שיעור דעד שתשיר קליפתן, וסותר למשכ"ל כירושלמי. ועי"ל (אות א'), דהיפה עינים כתב דהדא חומרא הוא, וכ"כ האשכול והפוסקים.

ולפי הנ"ל אפשר לומר, דלעולם בעינן עד שתשיר קליפתן להסיר הכליעה שנכנסת ע"י האש, וכבשפור ואסכלא. והירושלמי מהיר בניצוצות ניתזין, שהוא שיעור פחות מזה, רק כדי לבער הבעין שבגומות, ועל דרך ליבון קל שברמ"א דקש נשרף לבער הבעין שבגומות. אך מכל הפוסקים לא נראה כן, ואולי טעמם, דא"כ הי' לירושלמי להזכיר שיעור דעד שתשיר קליפתן כשפור ואסכלא, אע"כ דהכל שיעור אחד.

76 (ד) והנה בזמננו המתכת שבתנור נעשה באופן מיוחד, ואף בחום גדול מאד אין שם השרת קליפה. ועפ"ז יש שפסקו שבזמננו אי אפשר ללכך כלל ברוב התנורים שאין קליפתם נושרת. ויש לדחות, דא"צ השרת קליפה בפועל ממש, והוא רק שיעור גובה החום הנצרך לליבון. וכן נראה מהפוסקים הנ"ל, דשיעור ניצוצות ניתזין שווה לשיעור השרת קליפתן, ולכאורה שוים רק במדת חומם ומוכת דתלוי בחום. אך י"ל דשוים ממש, דנתיות הניצוצות באה מהשרת הקליפה, וא"כ אין מזה ראייה. עכ"פ הסכמת רוב הפוסקים היא דאפשר ללבן תנורים שלנו אף שאין שם השרת הקליפה ממש, וגם שאין ניצוצות ניתזין, ובספר הי"כ (פ"ג התל"ב) כתב בשם הגרמ"פ זצ"ל, שיעור שבע מאות מעלות, וכנראה דבשיעור זה ניצוצות ניתזין במתכת שאינה נעשית באופן מיוחד.

ומ"מ נראה דאין דבר זה מוסכם, דהנה הרמב"ם (מאכ"א פי"ז ה"ז) כתב להכשיר סכין של עכו"ם מלבנה או משחיה כולה, וכלח"מ (שם) כתב להכאורה פירש המשנה (ע"ה): כן, השפוד והאסכלא מלבנן באור, הסכין שפה היא טהורה, דשפה ר"ל משחיה. אלא שבפיהמ"ש נראה ששפה ר"ל נעימה בקרקע לצונן, וכמש"ש, ומ"ש או משחיה הוא מסברתו, שאין לך תקון יפה ממנו. ובשריע' (סי' קכ"א ס"ז) כתב לשון הרמב"ם, והרמ"א כתב ד"א דהשחזה לא מהני, וכמש"ש (ס"ב) כל מקום שצריך הגעלה לא מהני אם קלפו לכלי בכלי אומנות, ובאר הגר"א (סק"ח), דבולע מעבר אל עבר, ולכך לא סגי להכשיר בעירוי כמ"ש בפסחים (ל'): ברותחין ובכלי ראשון. ולכאורה הדבר ק"ל, דאם כשנבלע כמים בולע מעבר לעבר, ולכך צריך הגעלה בכ"ר, ק"ו כשנבלע ע"י האש, דבעינן הכשר חמור דלבון, דבולע מעבר לעבר, ואין מהני השחזה, וצ"ע.

ונראה, דלהרמב"ם יש שני מיני בליעה, חדא ע"י מים, שנבלע מעבר לעבר, ונפלט ע"י מים שמפליט מעבר לעבר. וחדא ע"י האש, שנבלע רק בכדי קליפה, וכדמצינו בשו"ע (סי' ק"ה ס"ד) וז"ל, כד"א כשנפל לחוך התבשיל מפני שהרוטב מוליך פליטת האיסור ומערבו בכל התבשיל, אבל איסור שנפל על הצלי שאצל האש אינו אוסר אלא כדי נטילה, עכ"ל. ושיעור כדי נטילה מקורו ברא"ש לחולין (פ"ז סי' כ"ד), ועיי"ש בב"י, דלהרשב"א והר"ן השיעור כדי קליפה, וכ"ה שיטת הרמב"ם (ע"ש פט"ו הל"ב, וי"ל).

ועוד סובר הרמב"ם, דבליעה זו שע"י האש א"א להוציאה לגמרי, וע"כ צריך ללכנו עד שתשיר קליפתו, דעי"ז ממילא הוטר כל האיסור שנבלע בקליפה זו. ואולי דייק כן מלשון הגמ' (ע"ו), עד כמה מלבנן, עד שתשיר קליפתן, כיצד מגעילן וכו', ומשמע, שעד שתשיר קליפתן אינו שיעור חום שיהא שייך לומר עליו "כיצד", אלא דוזהו גופא פעולת הליבון, דכזה י"ל "עד כמה". וכ"נ ברמב"ם (מ"א פי"ז ה"ג וד'), שכתב שיעור עד שתשיר קליפתן כחלק מעצם הגדרת ליבון (ה"ג), ואילו כיצד מגעילן ... מתיחה וכו', כתב בהלכה בפ"ע (ח"ד), דרתיחת המים הוא רק פרט מדיני הגעלה.

ולכאורה לפי הרמב"ם, במתכת של תנורים שלנו שנעשה באופן מיוחד שכזה שאין קליפתה נושרת באש א"א להכשירו בליבון, דסוף סוף לא הוטר האיסור. אך לדינא, דקיי"ל כרמ"א ודלא כהשו"ע ע"פ הרמב"ם, נראה דשפיר מהני ליבון, וכנ"ל.

והנה המרדכי (סי' תח"ס) כתב וז"ל, דאוחם סכינים הצריכין לבון לפר"ת, אם השחזן בריחיים של אבן, די להם אח"כ בהגעלה, לפי שליבון מועיל כדי